

Gruodis/December 1979-11

Laiškas lietuviams

KA ŽADA ATEITIS?	361	A. Mauragis
“MOTERYS VISAME TEKLAUSO VYRŲ?”	365	A. Rubikas
DIEVO LAUKINĖJE GAMTOJE (III)	367	A. Tamošaitis, S.J.
KODĖL LINKĖDAMA KRISTAUS RAMYBĖS DAR VIS JAUČIUOSI NEPATOGIAI?	371	A. Kamantienė
EILĖRAŠČIAI	373	Jaime Torres Bodet
VLADAS PŪTVIS — KILNI LIETUVIŲ TAUTOS ASMENYBĖ	374	J. Miškinis
LITUANISTIKA STEPONO BATORO UNIVERSITETE VILNIUJE	376	Simas Sužiedėlis
MOTERIS SU KAUKĖ	382	Vytautas Kasnis
KAD VAIKAMS BŪTŲ GERA	384	B. Boreišienė
UOŠVĖS, ANYTOS...	386	R. Bernotėnienė
POPIEŽIAUS APSILANKYMAS JAUNIMO AKIMIS	388	Studentai
TĖVYNĖJE	389	A. Likanderienė
KALBA	391	J. Vaišnys, S.J.
TRUMPAI IŠ VISUR	392	J. Pr.
1979 METŲ “LAIŠKŲ LIETUVIAMS” TURINYS	394	Red.

*Visus mieluosius Skaitytojus, Rėmėjus bei Bendradarbius sveikiname
didžiųjų švenčių proga ir linkime, kad įsikūnijusio Dievo
Žodžio į žemę atneštoji ramybė bei taika Jus
lydėtų per visus ateinančius metus!*

Redakcija ir Administracija

Šis numeris iliustruotas Romo Bartuškos nuotraukomis.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$8.00, single copy 80 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing offices.

RELIGINĖS ir TAUTINĖS
KULTŪROS ŽURNALAS

Gruodis/December 1979
Volume XXX No.11

Laiskai lietuviams

KĄ ŽADA ATEITIS?

A. MAURAGIS

Kalbančius apie ateitį dažnai nuvertiname kaip fantazijos kūrėjus ar netikus pranašus. Žinoma, yra ir tokių, ir labai lengva kiekvienam į tokią kategoriją patekti. Kalbėdamas apie ateitį, noriu vadovautis sena lietuviška patarle: *ką pasėjai, tą ir pjausi*. Tad iš dabarties faktų noriu spręsti apie ateitį, nes ateitis visada išplaukia iš dabarties, nors niekas negali būti tikras, kol pati ateitis nepavirsta dabartimi. Tai, ką rašau, nėra nei fantazija, nei pranašystė, nei pagaliau moksliški tyrinėjimai. Tai yra tik galimybės, kurias iškeliu ir siūlau skaitytojams kartu su manimi pasvarstyti, kad galėtume lengviau susikurti ateities viziją.

Apskačiuojama, kad 2000 metais žemėje bus 7 bilijonai gyventojų. Tai esanti riba, žemė jau bus pilna žmonių. Tokiam žmonių skaičiui išlaikyti neišvengiamai reikės griebtis branduolinės energijos. Jos ištekliai neapskaičiuojami, tačiau jos vienos žmogui neužteks. Reikalinga žemė, oras, vanduo, augmenija, gyvūnija, švara, higiena, grožis. Be šių reikmenų žmogui neįmanoma gyventi. O visi šie dalykai užteršti ir sužaloti greitai nyksta. Nuniokota gamta gali pasakyti — gana. Kas tada?

Atrodo, kad nebetoli toji diena, kada žmogus tars Dievui: “Viešpatie, išpildėme Tavo įsakymą — veiskitės ir dauginkitės ir pripildykite žemę. Išpildėme su kaupu ir jau baigiame išnaudoti visus žemės turtais. Ką toliau įsakysi mums daryti?”

Norime ar nenorime, mūsų pasaulis labai greitai keičiasi: žemės turtais mažėja, o gyventojų skaičius didėja. Kaip toli tragiškoji diena, gal gali spręsti tik mokslininkai. Žemės turtais — alyva, dujos, mineralai, metalai — yra pagaminti per šimtus milijonų metų. Žmogus, pagal Teilhard de Chardin, galėjo atsirasti tik Dievui sutvėrus dvasinę plotmę, jo vadinamą *noosfera*, kurioje dominuoja dvasia ir iš kurios žmogus gauna sielą, dvasinę gyvenimą ir paži-

Romo Bartuškos nuotrauka

nimą bei savisažone. O tai galėjo atsitikti tik prie 40 tūkstančių metų. Nuo tada žmogus atsiskyrė savo dvasinėmis savybėmis nuo gyvulių ir pradėjo savo žmogiškąjį gyvenimą. Pirmųjų žmonių gyvenvietės tyrinėtojai aptinka maždaug prieš 10 tūkstančių metų, o pirmąją civilizaciją — prieš 5 tūkstančius metų. Tai tokia yra žemės istorija ir toks palyginti trumpas civilizuoto žmogaus amžius.

Nuostabu, kad taip greitai žemė prisipildė žmonių ir kad taip greitai nyksta žemės turtų atsargos civilizuotoje bendruomenėje. Kaip ilgai gali užtekti tų turtų, sunku pasakyti, bet jau dabar juos reikėtų taupyti. Žinant žmogaus genialumą susikurti sau gyvenimo sąlygas, nereikėtų per daug rūpintis. Gyventojų bus tiek, kiek žemė priims, kiek žmogaus protas pajėgs sukurti gyvenimo sąlygas. Be abejo, žmonija turės būti jauna ir darbinga, nes tik tokia galės prisitaikyti prie naujų ir sunkių sąlygų.

Civilizacijos istorija byloja, kad joks didesnis įvykis, jokia reikšmingesnė idėja nepasiejo be karų ir jokie ginklai nebuvo per žiaurūs vesti karui su nekenčiamu priešu. Tad neturime pagrindo manyti, kad ir branduoliniai ginklai nebus pavartoti ateities pasauliniame kare. Du paskutiniai karai ir revoliucijos ryškiai parodė, kad žmogus savo žiaurumu nė kiek nėra pasikeitęs ar sušvelnėjęs. Nebeturime jokio pasitikėjimo nei žmogumi, nei valdžios autoritetu. Tarpautinės sutartys nieko daugiau nebereikia, kaip apgavystę. Kai tik ginklų pusiausyva pakrypsta kienu naudai, patys ginklai pradeda kalbėti, o silpnesnieji apkaltinami agresija. Atrodo, jog reikėtų didelio stebuklo, kad žmogus pasikeistų. Žmogus pats turi keistis, aukštų idėjų pagautas. Bet kur tos idėjos, kurios galėtų žmogų pakeisti, kas jomis rūpinasi?

Žvilgsnį kreipiame į dvasinį pasaulį ir ką matome? Ne vien tik pertekliaus ir nepritekliaus balansas veda mūsų pasaulį į katastrofą, bet ir dvasinė sekluma, kuri anksčiau ar vėliau grasina pasaulį paversti dykuma. Aukšta šių laikų civilizacija ir technologija yra paremta ateistiniais pagrindais,

neigiančiais Dievą. Gyvenimas yra tapęs žmogui ne Dievo malone, o tik kažkokia kažkam pareiga. Kaip ilgai žmogus galės išsilaikyti ir kurti tokioje tuštumoje? Žmogaus egzistencija tampa beprasme kančia. Beprasmiškas gyvenimas negali įprasminti nei pareigos, nei kančios, be kurių žūsta bet koks idealizmas.

Žemei buvo skirta tapti rojumi; jos grožis, jos turtai nesulyginami su jokia kitu kosmoso kūnu, tačiau ji tapo ašarų pakalne ir ne dėl Dievo ar gamtos ją išstinkančių nelaimių, o dėl paties žmogaus gobšumo, išnaudojimo silpnesniųjų, dėl meilės stokos savo broliui ir visai tvarinijai.

Krikščionybė atėjo į mūsų ašarų pakalnę kaip linksma naujiena, kaip meilės ugdytoja, kaip Dievo karalystės kūrėja, skelbdama Dievą, visų žmonių tėvą, ir besidžiaugdama, kad visi esame lygūs vieno Tėvo vaikai. Pasaulis greitai kito negirdėtu žmogaus užsidegimu, meile, darbštumu ir kūrybingumu, bet kas atsitiko po 2000 metų, kokie krikščionys šiandien esame?

Į šitą klausimą atsakysiu ne savo žodžiais, bet naujo krikščionio konvertito žydo Roman Brandstaetter nuoširdžiu pareiškimu: "... krikščionybė dar nėra įžengusi į realizavimosi tarpsnį; geriausiu atveju, dar esame to realizavimo pradžioje. Nors jau du tūkstantiniai metų praėjo nuo krikščionybės pradžios, niekas mūsų, švaria sąžine remdamasis, negali tvirtinti esąs krikščionis" (žiūr. "Laiškai lietuviams", 1979 m. rugsėjo mėn., 261 psl.).

Kažin ar būtų galima visai sutikti su tokia pažiūra. Juk buvo ir tikro užsidegimo, tikros meilės Dievui ir žmogui, milžiniškų pastangų Dievo karalystei įgyvendinti, bet buvo kai ko ir per daug — tai teologinių ginčų, kurie ardė Bažnyčią ir neleido krikščionims sueiti į vieną avidę.

Krikščionis suskaldė teologiniai ginčai. Vietoje meilės ir vienybės išaugo fariziejizmas, formalizmas, dogmatizmas, separatizmas, neapykanta kitaip manančiam ir jaučiančiam broliui krikščioniui. Suprantama, kad tokia neapykanta gyvenant, nebuvo kada ir begalvoti apie Dievo karalystės įgy-

vendinimą. Dievo karalystė žemėje tapo utopija. Krikščionija, nutoldama nuo Dievo karalystės, nutolo ir nuo žemiškų reikalų. Dėl to kai kurie krikščionys atsiliko nuo mokslo, kultūros, socialinio teisingumo, nes nustojo rūpintis šiuo pasauliu, palikdami jį "tamsybių kunigaikščiui".

Didžioji pasauliui grėsmė kaip tik glūdi nukrikščionėjime. Žmonės jaučiasi, lyg būtų Dievo apgauti, pažadai neištesėti. Toks Dievu nusivylimas yra charakteringas krikščioniškam pasauliui, bet jis yra pavojingas ir visai žmonijai. Gal pagrindinė tokio nusivylimo priežastis yra klaidinga Dievo samprata. Daugumas krikščionių Dievą supranta pagoniškai. Jis yra per daug sudaiktintas, sužmogintas. Žmogus, taip supratęs Dievą, pradeda iš jo reikalauti visokiausių dalykų, veda su juo derybas ir jeigu negauna visko, ko prašo, nusivilia Dievo "teisingumu", nutolsta nuo tikėjimo. Žydai turbūt yra daugiau kentėję negu krikščionys, bet jie Dievu taip nenusivilia, nes jį kitaip supranta. Jie apie Dievą daug nekalba, tik Dievas į juos kalba. Jie net vardo Dievui neturi, nes jo su nieku negalima lyginti. Kai reikia Dievo vardą parašyti, jie rašo tik keturias didžiąsias raides — JHVH.

Gal dėl teologų kaltės krikščionio sąmonėje Dievas tampa labai daiktiškas, žmogiškas, tarsi dangaus ir žemės karalius. Iš tikrųjų Dievas pasilieka žmogui nesuprantamas nei savo Vienybė, nei Trejybė.

Kita nuo Dievo nutolimo priežastis — nesilaikymas krikščioniškų principų, ypač artimo meilės. Tai galima prikišti net ir kai kuriems religinio gyvenimo mokytojams. Pažinojau lietuvį kleboną, kuris man papasakojo, kad jo parapijoje nebuvo gražesnių gyvulių už jo paties. "Per atlaidus suvažiuoja iš visų pakampių ūkininkai ir stebisi, kad mano gyvuliai tokie gražūs, — pasakojo jis man, — bet aš įmetu po porą kiaušinių veršiumi į putrą, tai blizga, kaip sabalai". Tada aš jį paklausiau, ar jis nemano, kad jo parapijoje yra vaikų, kurie net per Velykas negauna nė vieno kiaušinio... Ne iš reikalo, bet vien dėl tuščios garbės mes išleidžia-

me tiek turto, kuriuo galėtume daugeliui palengvinti sunkų gyvenimą.

Žmogus savo protu gali pažinti, kad pasaulis yra kūrinys, toli pralenkęs žmogaus fizines ir dvasines galias. Toji mistinė Realybė, sukūrusi pasaulį, yra didžiausia Išmintis ir Protas, kurį mes galime suvokti iš pasaulio apraiškų ir kurį vadiname Dievu.

Civilizacija mūsų laikais padarė didelę pažangą, bet iš jos yra pašalintas Dievas. Civilizacija be Dievo ilgai tvirti negali, nes visos dvasinės vertybės eina iš Dievo: artimo meilė, garbingumas, teisingumas, broliškumas... Atmetus Dievą, šių vertybių vietoje atsistoja melas, smurtas, neapykanta, prievarta, baimė... Tai regresas, smukimas žemyn, kuris negali būti suderintas su evoliucija, nuolatiniu tobulėjimu.

Krikščionybė skelbė pasaulio išganyką, bet krikščionys mažai tesirūpino pasauliu. Jie rūpinosi tik savo asmeniškais reikalais, siekdami įvairių privilegijų. Jie savo gyvenimo nekeitė ir pasaulio negalėjo laimėti Kristui. Šiandien, kaip ir praeityje, mes, krikščionys, daug kalbame apie blogą pasaulį, apie blogą gyvenimą, bet savo gyvenimo būdo nekeičiame, kad savo gyvenimu galėtume pasaulį pagerinti.

Pasaulis dar tebėra nepasikeitęs. Sodomos ir Gomoros likimas mūsų civilizacijos dar nepasiekė, bet ugnies arsenalai jau paruošti ir sukrauti požeminiuose sandėliuose. Kokiam nors bepročiui kada nors galės šauti į galvą, kad jam ar jo valstybei gresia pavojus. Užteks tada paspausti mygtuką, kad ugnis pasipiltų ant miestų, ant visos žemės ir sunaikintų visa, kas gyva. Ar pasaulis išvengs tokio likimo, kas gali žinoti. Vis dėlto reikėtų stengtis tą baisią grėsmę nuo jo atitolinti.

Popiežius Jonas XXIII pirmasis padarė tokį žingsnį. Jo sušauktas II Vatikano susirinkimas be opozicijos jam pritarė, ir Bažnyčia visu veidu atsigrėžė į pirmųjų krikščionių entuziazmą, į Dievo karalystės statybą. Gal pirmiau Bažnyčia per teologinius rūkus nebegalėjo jausti gyvojo Kristaus šviesos ir meilės. Juk tik Kristus gali būti jos įkvėpėjas amžių eigoje. Kristus yra gy-

vas evangelijose, kai ji matome mokantį, kenčiantį, besimeldžiantį, atleidžiantį, mirštantį ant kryžiaus, prisikeliantį ir žengiantį į dangų.

Trys paskutiniai popiežiai, ypač dabartinis Jonas Paulius II, iš Vatikano išėjo į pasaulį, kad susitiktų su žmonėmis, besidarbuojančiais Viešpaties vynuogyne, kad apreiktų visuotinę žmonijos meilę ir taiką, kad praneštų, jog paskutinioji civilizacijos diena priklauso Dievo karalystės įgyvendinimui. Reiktų džiaugtis ir visomis jėgomis remti Bažnyčios atsinaujinimo pastangas, kad greičiau baigtųsi skaldymosi procesas ir prasidėtų, radijuojant visuotinei meilei, jungimasis į viso pasaulio išganymo procesą. Kai kam gali atrodyti naivi tokia mintis, bet ar ji neatrodė naivi, kai Kristus ją skelbė? Ji tokia atrodys tol, kol žmogus visiškai nepasikeis.

Kad žmogus iki šiol nepasikeitė ir pasaulis nepriėmė išganymo, tai kalti patys krikščionys, kurie Dievą įsivaizdavo kaip rūstų Teisėją, o ne gailėtingą, mylintį Tėvą. Kaip jis gali būti rūstus, jeigu atėjo į šį pasaulį, kentėjo, mirė ant kryžiaus už jį ižeidusį žmogų, atleidžia didžiausiems nusidėjėliams! Visos kaltės, kančios, nelaimės ir bausmės ištinka žmoniją dėl to, kad ji nežino, ką daro. Dėl visa to kaltas ne Dievas, o žmonių ignorancija. Ir pasaulio ar civilizacijos žlugimą reikia priimti ne kaip Dievo bausmę, bet kaip žmogaus gyvenimo ir elgesio logišką išvadą.

Artindamiesi prie 2000 metų sukakties, jaučiamės neramūs, o rodos turėtume būti išdidūs, kupinom džiaugsmo krūtinėm, skaisčia viltimi gyventi. Deja, visur matome pakibusią pasauliui grėsmę labiau, negu bet kada istorijoje. Mes patys nieko daugiau negalime pasakyti, kaip „mea culpa“. Viešpatie, padėk mūsų pasauliui, kurio mes nemylime, kurio niekas mūsų nemokė mylėti, bet be jo meilės mes negalime gyventi!

“MOTERYS VISAME TEKLAUSO VYRŲ?” (Ef 5, 24)

A. RUBIKAS

Nors šios antraštės žodžiai paimti iš Šv. Rašto, vis dėlto jų gale padėtas klaustukas, ir štai dėl ko: ta Šv. Rašto vieta yra patekusi vieno sekmadienio liturgijon. Ji buvo aiškina ir vienam pamoksle, kuris dviem lietuvaitėm sukėlė abejonių.

Šių metų rugpjūčio 26 dieną, dvidešimt pirmąjį metų sekmadienį, štai kas buvo skaitoma iš apaštalo Pauliaus laiško efeziečiams: *“Pakluskite vieni kitiems dėl Kristaus baimės. Jūs, moterys, būkite klusnios savo vyrams, lyg kad Viešpačiui, nes vyras yra žmonos galva, kaip Kristus yra Bažnyčios galva, — jis, kūno gelbėtojas. Ir kaip Bažnyčia klauso Kristaus, taip ir moterys visame teklauso vyrų”* (Ef 5, 21-24).

Pamokslininkas aiškines, kad šeimoje turi būti viena ranka, suprask, vyro. Tos dvi ištekėjusios lietuvaitės pamokslu liko nepatenkintos. Jų nuomone, taip buvę galima kalbėti gal 19 šimtmetyje, bet ne šiandien. Todėl ir gale antraštės padėtas klaustukas reiškia tų dviejų lietuvačių abejones: ar iš tikrųjų moteris negalėtų reikalauti lygių teisių su vyrais?

Visų pirma reikia pastebėti, kad žodžių “moterys visame teklauso vyrų” negalima ištraukti iš laiško, nelyginant žuvį iš vandens. Tada šie žodžiai liktų nesuprantami. Šią laiško pastraipą apaštalas pradeda įspėjimu visiems, taigi kaip moterims, taip ir vyrams: *“Pakluskite vieni kitiems dėl Kristaus baimės”*. Tai šios laiško vietos antraštė. Tik po jos apaštalas kreipiasi atskirai į moteris ir į vyrus. Kaip matyti, šie apaštalo įspėjimai liečia šeimyninį gyvenimą, arba gyvenimą moterystėje.

Kreipdamasis į moteris, apaštalas sako, kad jos būtų “klusnios savo vyrams, lyg kad Viešpačiui, nes vyras yra žmonos galva, kaip Kristus yra Bažnyčios galva” (22-23).

• Japonijoje antrą kartą katalikas paskirtas ministriumi. Pirmasis buvo dr. Tanaka, o dabar dr. Shirahama.

Čia svarbu atkreipti dėmesį į tai, kaip apaštalas tą klusnumo pareigą pagrindžia: "Kaip Bažnyčia klauso Kristaus, taip ir moterys visame teklauso vyrų" (24). Tam klusnumui išreikšti jis vartoja graikų kalbos (apaštalas rašė graikiškai) žodį "hypotassesthai". Šis reiškia ne kokį vergišką pasivedimą, nei vieno vyravimą, o kito pasyvumą (bevališkumą, abejingumą), o vienybę meilėje, — tvarkingą gyvenimą. "Hypotassesthai" Naujajame Testamente nėra kokia neigiamybė. Štai kitam laiške (korintiečiams) apaštalas pasakoja apie Dievo karalystės galutinį atėjimą, kada Dievo "Sūnus nusilenks tam, kuris buvo viską jam pajungęs, kad Dievas būtų viskas visame kame" (1 Kor 15,28), taigi kai Dievo Sūnus nusilenks savo dangiškajam Tėvui, amžių pabaigoje jam viską perduodamas. Ir čia, kalbant apie Sūnaus nusilenkimą Tėvui, yra pavartotas tas pats žodis "hypotassesthai".

Iš to pradeda aiškėti moters klusnumo pobūdis: kad Dievas būtų viskas visame kame! Čia galų gale eina kalba ne apie klusnumą vyrui, o apie klusnumą Dievui, tvarkingai sugyvenant šeimoje, tvarkingai sugyvenant su vyru. O Dievo valia ne tik moteris yra įpareigota tvarkingai sugyventi su savo vyru, bet ir vyras yra lygiai taip pat įpareigotas tvarkingai sugyventi su savo žmona. Prieš pradėdamas savo išpėjimus atskirai moterims ir vyrams, apaštalas bendra antrašte kreipiasi į abudu: "Pakluskite vieni kitiems dėl Kristaus baimės" (5,21). Taigi nė vyras nėra laisvas nuo klusnumo savo žmonai, nuo tvarkingo sugyvenimo meilėje. Kreipdamasis į moteris ir išpėdamas jas būti klusniomis savo vyrams (hypotassesthai prasme), apaštalas jokiū būdu neatšaukia savo antraštės: "pakluskite vieni kitiems", adresuotos ir vyrams.

Kaip iš antraštės "vieni kitiems" matyti, abipusio klusnumo pagrindu yra Kristus: "dėl Kristaus baimės". Jis yra abiejų Viešpats. Kristaus, kaip teisėjo, baimė įpareigoja tiek moters, tiek vyro sąžinę daryti visa, kad "Dievas būtų viskas visame kame", nes abudu, tiek vyras, tiek žmona, yra Viešpaties.

Jeigu apaštalas sako, kad moteris būtų klusni savo vyrui, "lyg kad Viešpačiui", ir kad ji klausytų vyro, "kaip Bažnyčia klauso Kristaus", tai tik parodoma, kad apaštalas žodžiu "lyg kad" kartu pasako, jog vyras nėra Kristus, o moteris nėra Bažnyčia. Čia yra tik palyginimai. Žodžiai "lyg kad" nusakoma, kaip vyras ir moteris turi sugyventi. Čia klusnumo reikalauja ne vyras, o Kristus, Dievas. Žmona pagaliau yra atsakinga ne vyrui, o Kristui. Jis yra abiejų teisėjas.

Skaitant apaštalo žodžius "vyras yra žmonos galva, kaip Kristus yra Bažnyčios" (5,23), iškyla klausimas, koks gi yra Kristaus santykis su savo Bažnyčia? Iš jo čia pat plaukia ir kitas: koks, anuo Kristaus santykiu su Bažnyčia vadovaujantis, turi būti vyro santykis su savo žmona? Čia užtenka atsiversti kad ir Morkaus evangelijos 10-tą skyrių, kur Viešpats štai ką sako apie save: "Žmogaus Sūnus atėjo, ne kad jam būtų tarnaujama, bet kad pats tarnautų ir savo gyvybės kaina daugelį atpirktų" (45). Taigi vyro santykiams su moterimi pavyzdžiu apaštalas nurodo Kristų, kuris myli savo Bažnyčią, kuris jai tarnauja, kuris save už ją yra atidavęs, kad ją pašventintų, kad ją padarytų sau garbingą. Todėl antroje jau minėto laiško efeziečiams pastraipos pusėje, taip pat skaitytoje aną sekmadienį, apaštalas rašo: "*Jūs, vyrai, mylėkite savo žmonas, kaip ir Kristus mylėjo Bažnyčią ir atidavė už ją save, kad ją pašventintų, apvalydamas vandens nuplovimu ir žodžiu, kad padarytų sau garbingą Bažnyčią, neturinčią jokios dėmės, nei raukšlės, nei nieko tokio, bet šventą ir nesuteptą. Taip ir vyrai turi mylėti savo žmonas, tarytum savuosius kūnus. Kas myli žmoną, myli save patį. Juk niekas niekada nėra nekentęs savo kūno, bet jį maitina ir globoja, kaip ir Kristus Bažnyčią. Mes gi esame jo kūno nariai*" (Ef 5,25-30).

Čia apaštalas užmena patį pagrindinį ir didžiausią įsakymą: mylėti savo artimą, kaip pats save, taigi nedarant jokio skirtumo tarp meilės sau ir artimui. O šitokia meilė jau atsiriboja nuo noro kitą pavergti, užvaldyti, išnaudoti, savo vergu laikyti, o savo nuomonę, savo reikalus laikyti aukščiau ki-

to reikalų. Mylėti kitą tai nereiškia jam vyrauti, jį tarnu ar tarnaitę laikyti.

Kreipdamasis atskirai į moteris ir vyrus, apaštalas aiškina savo antraštę, adresuotą abiemis: "Pakluskite vieni kitiems dėl Kristaus baimės". Sakydamas, kad "vyras turi mylėti savo žmonas, tarytum savuosius kūnus" (5,28), jis toli gražu neteigia, kad moteris yra vyro kūno arba jojo "aš" kokia dalis, — kas šiaip jau reikštų vyro viršenybę. Paaiškindamas, kad mes visi esame Kristaus kūno nariai (5,30), apaštalas sako, kad visiems galioja tos pačios taisyklės. Tik kalbėdamas apie moteris, jis pavyzdžiu mini Bažnyčią, o kalbėdamas apie vyrus — jos, Bažnyčios, Gelbėtoją Kristų. O iš tikrųjų moteris nėra Bažnyčia, ir vyras nėra Kristus. Juodu abudu per krikšto vandenį yra panardinti toje pačioje ir vienoje antgamtinėje Kristaus bei jo Bažnyčios tikrovėje (pakluskite vieni kitiems dėl Kristaus baimės). Todėl ir į apaštalo Pauliaus išpėjimus moterims "būkite klusnios", o vyrams — "mylėkite savo žmonas", negalima žiūrėti taip, tarsi vienas būtų skirtas tik moterims, o kitas tik vyrams. Šitaip vien vyras būtų įpareigotas mylėti, o moteris vien paklusti (be meilės), kas jau būtų nesąmonė. Iš tikrųjų abiem yra pavyzdžiu Kristus ir Bažnyčia. Kristaus ir Bažnyčios vienybė yra pavyzdžiu vienybės vyru ir moteriai.

Vyras ir moteris, vienas kitą mylėdami, vienas kitam pakluskami, vykdo didįjį meilės įstatymą, kaip jį yra įvykdęs Kristus, mylėdamas savo Bažnyčią. Krikščionių vedybiniam gyvenime nėra kokios vienos vyro rankos. Čia susitinka dviejų asmenų rankos abipusei meilei, abipusiam klusnumui ir abipusei tarnybai.

• Komunistinėje Kinijoje lankėsi JAV jėzuitas kun. Francis W. Conn. Ieškojo savo vienuolio narių. Ten turėjo būti 115 vietinių jėzuitų, o terado du: Vincentą Chu, kalėjusį 15 m., o sunkiųjų darbų stovykloje išbuvusį 9 m., ir kun. George Wong, kalėjime išbuvusį 15 m., o sunkiųjų darbų stovykloje 4 m. Jie ir dabar nesijaučia saugūs.

DIEVO LAUKINĖJE GAMTOJE (III)

ANICETAS TAMOŠAITIS, S.J.

PRADEDU APALAŠU TEIKIAMUS KURSUS

Šimtmetį prieš Lietuvos karalių Mindaugą Prancūzijoje veikė ir šiandien garbingai tebeminimas mokslo vyras — šv. Bernardas. Viename savo laiške jis yra parašęs: "Tikėk manimi, nes kalbu iš savo patirties. Daugiau rasi giriose, negu knygoje. Medžiai ir akmenys tave pamokys, ko neišgirsi iš jokio mokytojo". Tokio autoriteto skatinamas ir savo paties širdies balso traukiamas, praėjusios vasaros atostogoms į tas girias, medžius ir akmenis pasileidau. Kad mane juo naudingiau pamokyty, vykau, kur jų dar apstokai likę miestiškos civilizacijos neištumtoje laukinėje gamtoje — į Maine valstybę, ten prasidedanti Apalašų kalnų taką. Aišku, dėl akmenų ir žvirgždų, medžio šaknų ir žagarų, viksvų ir klampynių, kurie tai laukinei, bet žaviai mokytojais ten yra tinkantys papuošalai, kojos turėjo būti apautos atsakančiais batais. O kuprinėje ant pečių, sekdamas patyrusių keliautojų pavyzdžiu, nešiausi tiek, kad nebūtų nei per daug, nei per mažą, nes ir viena, ir antra būtų gadinę keliavimo džiaugsmą ir dėmesio žvalumą tam, ką ši mokytoja man buvo pasiruošusi rodyti ir aiškinti.

Pati pirmoji jos teikiamų kursų diena buvo pašvęsta Katahdino kalnui, nuo kurio viršūnės Apalašų takas prasideda (arba keliaujantiems iš pietų baigiasi). Jau pačią pirmąją kelionės dieną padariau ir pirmąją klaidą: apačioje neapsirūpinau vandeniui. Iš skaitymo žinojau, kad tako keliautojų orientavimuisi reikalingesnėse vietose esama lentelių su atitinkamais įrašais. Todėl galvojau, kad, pradėjus eiti į Katahdino kalną, prie vieno ar kito šaltinio bus išpėjantis užrašas, jog tai paskutinė vieta pasiimti vandens. Tokio nepriėjau, ir veikiai ėmė blėsti viltis, kad pakeliui jo bebūs. Tokiu būdu aštuonetą valandų išbuvau be lašo vandens,

kardamasis į Katahdino kalną ir leisdamasis atgal su tuščia gertuve prie diržo.

Porą kartų pajutau stiprią pagundą grįžti atgal, viršūnės nepasiekęs: ne kad būtų labai ėmęs kankinti troškulys (su juo veikia apsiprantama), o iš nejaukios kalnų baimės, kai vietomis reikėjo kone stačiai sliuogti uolos siena aukštyr, kabinantis į akmens briaunas ar įkaltas nusitverti geležis. Bet pagalvodavau: jei moterys gali prikopti Katahdino viršūnę (jų nemaža keliauja Apalašų taku), tikrai būtų gėda nenugalėti baimės man, vyrui. Ja nusikratyti daug padeda nesizvalgyti nei į apačią, kur nudardėtum gerai neįsikabinęs ar paslydęs, nei daug į viršų, o žiūrėti vien į tai, kas čia pat prieš akis — kopiamos uolos dalį. Nesidairymas į viršų dar padeda kitokiu būdu: nenugąsdina, kad dar daug likę vargingo kelio. To esu pasimokęs, važiuodamas kalvotomis vietomis dviračiu, kur reikia minti į kalną. Jei žvalgaisi į viršų, kiek likę kelio, o tas viršus dar toli, kažkaip senka jėgos. O jei žvelgi tiesiai prieš save į žemę ir, vis ritmiškai mindamas pedalus, dar galvoji apie ką kita, jėgas daug mažiau kerta: žiūrėk, žingsnis po žingsnio prineša tave prie kalno viršaus.

Toks metodas psichologiškai išmintingas visame gyvenime, kuris taikliai lyginamas su keliavimu, nes mes šioje žemėje esame piligrimai. Kai žvelgi į laukiančio darbo, paskirto ar pasirinkto uždavinio visumą, jis dažnai baimina, užima kvapą savo didumu. Bet kai išdėstomas etapais ir su visu dėmesiu daroma tik gyvenamai dienai tenkanti jo dalis, ta jėgas kertanti baimė dingsta; vėliau pamatai, kad žingsnelis po žingsnelio anas taip savo visuma gąsdinęs darbas nuveiktas, tikslas pasiektas. Mūsų liaudis tai išreiškia priežodžiu, kurį esu girdėjęs iš savo motinos: "Akys — baidininkės, rankos — darbininkės". Akys gąsdina, kad tiek daug darbo, bet rankos palengvėle jį įveikia. Žinoma, protarpiais į viršūnę ir į ją besitiesiantį kelią žvilgtelėti reikia — ar tebeinama gera kryptimi. Bet, tokiu būdu pasitikrinus, vėl žvelgtina į tai, kas betarpiškai prieš akis. Tada dažnai pamatoma ir

tai, kas kiekviename žingsnyje yra žavu, kad pačios to žingsnio detalės pilnos grožio.

DAUG DŽIUGIOS PATIRTIES

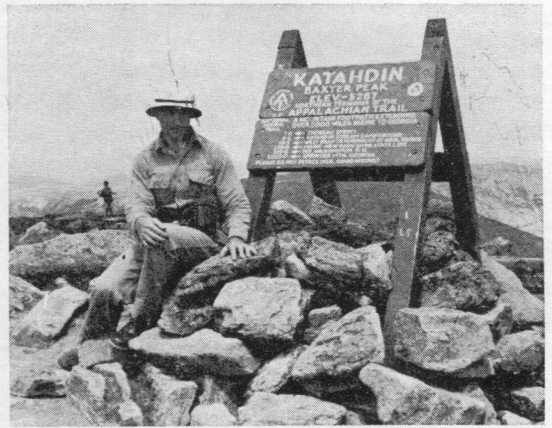
Grįžęs nuo kalno į stovyklą, klausiu prie vieno stalo ant pievelės sėdinčius žmones, kur galiu rasti vandens. Galvojau, kad parodys kur nors čiaupą ar pumpuojamą šulinį, kokių yra poilsio aikštelėse prie kelių. Parodė ranka į netoliese bėgantį upelį. Netrukau sužinoti, kad Maine valstybėje, jos gamtos plotuose, gali drąsiai gerti iš kiekvieno upelio, šaltinio, ežero, tvenkinio, išskyrus gal tik balas. Pratusiam gyventi, kur lauko vandenys pavojingai užteršti pramonės atliekų, kanalizacijos sruvų ir mikroorganizmų, tai buvo maloni staigmena. Nors turėjau pasiėmęs vandenį gryninančių tablečių, jų nė kartą nenaudojau. Per visą atostogų kelionę vandens iš čiaupo gėriau tik kokiose dviejose vietose; visur kitur sėmiausi tiesiai iš ten, kur radau bėgantį ar tyvuliuojantį gamtoje.

Kitas dalykas, maloniai kritęs į akis jau pirmąją dieną, irgi liečiantis taršą, buvo tai, kad einant Apalašų taku, nors juo prakeliauja nemažas skaičius, beveik niekur nematyti žmonių paliktų įrašų, kurie daug kur bjauruoja sienas, duris, bet kokią randamą paviršių. Tokių įrašų — savo vardo bei pavardės ir pan. — nematyti nei Katahdino kalno uolose, nei pakelės medžiuose ar akmenyse. Šį faktą aiškinausi tokiu būdu. Kalnai ir girios sveikai parodo žmogui jo tikrąją vietą pasaulyje: kad jis ten tik mažytė dalelė prieš tai, kas jį supa didžia. Iš viso ten žmogaus žvilgsnis nukrypęs nuo savęs į Kūrėjo darbus, kurie atsiskleidžia jo akiai ir mąstančiai dvasiai. Todėl keliautojas nejaučia noro save koku nors įrašu įamžinti, išpausti savo žymę. Dar tai pastebėtina, kad žmogus tų miškų ir kalnų nesijaučia triuškinamas, nors prieš juos tėra toks menkutis; atvirksčiai, junta save į juos kažkaip jau darniai įrašytą, su jais viena. Todėl jam neateina ir mintis save dar koku nors įrašu įkeverzoti. O urbanistinės civilizacijos žmogui prieš akis kone visur kišasi, daug kur tiesiog kaustyte kausto dėmesį, jo paties darbai, svarba,

jis pats. Todėl taip ligūstai yra apsėstas noro palikti savo pėdsakus, kaišioti save kiems vardu ir pavarde ar gašlios vaizduotės piešiniu, kur tik randa kokią rašomą paviršių. Tų savo paties susikurtų darbų miestiško gyvenimo žmogus daug kur drauge ir slegiamas, persekiojamas, verčiamas nieku, todėl ir genamas noro pasilengvinti anais savo paliekamais ženklais.

Dar vienas džiugus išgyvenimas manęs laukė, pasibaigus pirmajai kelionės dienai, ir jį atnešdavo kiekvienas vakaras: kokios nuošalioje gamtoje tamsios naktys. Tos pirmosios dienos gale jaučiausi truputėlį įvargęs. Buvau akmenuotais takais ir uolomis užkopęs į Katahdino kalno viršūnę, paskui, kai iš ten grįžau, dar gerokai pažingsniauęs iki nakvynės vietos — prie vieno ežerėlio stovinčių poros trisienių pastogių, kurios tam tikrais nuotoliais įruoštos keliautojams prisiglausti. Todėl nuėjau ilsėtis ankstokai — vos nusileidus saulei, kol dar lauke tebebuvu šviesu, nes jutau, kaip merkiasi akys. Beveik kartu su manimi į tą poilsio vietą buvo atėjęs būrelis prancūziškai kalbančių jaunuolių iš kanadiškės Kvebeko provincijos. Man taisantis gulti, jie, susikūrę ugnį, gaminosi vakarienę. Klausantis tų gražios dvasios jaunų kvebekiečių, mano nuskrista į sapnų pasaulį. Po poros valandų pabundu, atmerkiu akis — gi nakties juodumėlis! Tokios žaviai tamsios neatsimenu išgyvenęs net Lietuvos kaime. Ten, kad ir nuošalu, sutemus vis tiek tai šen, tai ten, nors gal gana toli, spinkso palei žemę koks nors žiburėlis. O čia, laukinėje Apalašų gamtoje, atokiai nuo gyvenviečių ir viešelių, naktys tamsutėlės, nors pirštu į akį durk, be mažiausios švieselės net kur nors toluomoje. Kaip tik dar pasitaikė, kad mano kelionės pradžioje nebuvo mėnulio.

Viena naktis, gal kelionės metu idealiausia, ilgai liks įstrigusi atmintyje. Vakare, jau leidžiantis saulei, priėjau žemėlapyje pažymėtą pastogę prie vieno kalnų šaltinio. Šaltinis apačioje, o į pastogę toje vietoje reikia užkopti statokai viršun akmenų prisėtu taku, nes žemai nebuvo kur jos statyti. Prisipilu vandens į gertuvę, paskui dar į su-

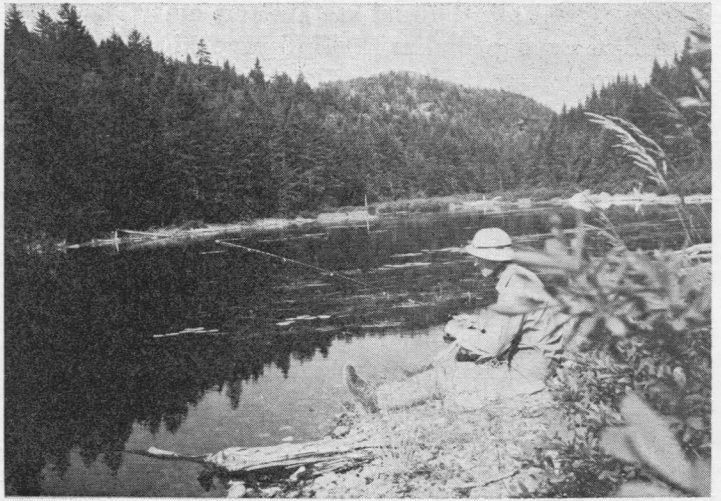

Kun. Anicetas Tamošaitis, S.J., prikopęs Katahdino kalno viršūnę.

spaudžiamą butelį prausimuisi ir kariuosi į viršų. Randu pastogėje jau įsitaisiusius šešis keliautojus — kaip tik kiek galima ant grindų šalia vienas kito sugulti. Magaryčioms dar apsistojęs po stogu ir didelis šuo, mano jau anksčiau susitiktas, vienos su savo dėde keliaujančios mergaitės palydovas, pavadintas ispanišku vardu Aragon. Jie sako ir mane kaip nors dar įsprausią, bet tai būtų reikę vargą ir man, ir jiems. Menkas malonumas miegoti, ypač šiltos vasaros metu, kaip silkėms statinėje susispaudus. Šalia to, pastogių grindys ne visur iš lentų: kur sunkiau prigabenti medžiagos, jos padarytos iš čia pat prikirstų rankos storumo pagalių, kurie per visą naktį savo nelygumais kietokai glosto miegančiojo keliautojo šonus pro palyginti ploną išvyniojamą čiužinį ir miegmaišį.

Dairausi vietos palapinei, bet niekur negaliu rasti pakankamai lygios žemės: aplinkui pastogę vien kauburiai ir duobės. Pagal žemėlapi už penketo mylių pakeliui ežeras — gera nakvynei vieta. Nutariau eiti prie jo, nors saulė jau buvo nusileidusi. Išpylęs lauk prausimuisi pasiimtą vandenį, dui kalnų giria pirmyn. Kokią valandą dar liko šviesoka, vėliau sutemo. Gavau išsiimti kišeninę lemputę ir ją šviestis kelią, nes kitaip, užkabinus koją už išlindusios šaknies ar kyšančio akmens, kurių kalnuotame miške pilna, galima net kruvinai nusibalnoti

Kun. Anicetas Tamošaitis meškerioja prie vieno Apalašų kalnu ežerėlio.

nošį ir dar ko gera krentant susivaryti į akį kokį stagarą. Reikia pasišviesti ir į medžius, ant kurių kamieno protarpiais baltais dažais užbrauktas plaštakos ilgio dryžis — ženklas, kad čia eina Apalašų takas, o jei tų ženklų nebėra — kad iš jo iškrypta. O iškrypti, ypač einant naktį, labai lengva, nes paties tako net dieną daug kur nematyti žemėje jokios žymės. Kartkarčiais užsidegus lemputę reikėjo pasišviesti ir į žemėlapi.

Ežerą laimingai pasiekiau. Pažiūriu į pakrantėje prieitą aikštelę — pavožti du laiveliai. Kokios bereikia puikesnės vietos nakvynei? Užsidegiau kuprinėje turėtą žvakę; vienas laivelis gražiai tarnavo kaip stalas, po antru, parėmęs šoną akmeniu, pasiklojau patalą. Oras pasitaikė ramus, be mažiausio vėjelio, ežero paviršius buvo kaip stiklas, tik visiškai juodas, kaip ir mane supanti naktis. Susitvarkęs daiktus, sėdėjau ir žymėjau si dienoraštyje, kas praėjusią dieną matyta ir patirta. Žvakės šviesa siekė aikštelę supančių eglių šakas. Nors buvau visiškai vienas, neėmė jokia baimė, kad iš po jų pažemiu galėtų staiga išnirti ar parodyti savo veidą kokia nors naktinė pabaisa. Atvirkščiai, niekur taip nesijaučiau saugiai ir jaukiai, harmoningai viena su visa mane supusia gamta, kaip prie ano ežero sutemus. Džiaugdamasis iš Kūrėjo gauta savo būtimi, skridau mintimis į gyventas vietas ir susitiktus žmones. Jos buvo nulėkusios ir į evan-

geliją, kur prie ežero paryčiui mokiniams pasirodė iš numirusių prisikėlęs Kristus ir pakvietė juos pusryčių — valgyti ant žarijų keptos žuvies. Mat mano rastoji vieta su tais dviem laiveliais buvo puiki ne tik miegoti, bet ir vėliau rytą žvejoti, pasitiekiant iš ežero lygiai to paties gardaus valgio pusryčiams.

MOKAUSI IŠ KLAIDU

Minėta pirmosios dienos klaida nepasiminti apačioje vandens į Katahdinos kalną nebuvo kelionėje vienintelė. Padariau ir daugiau. Jos taip pat priklauso prie patirties: džiugios išigijus, nors vargingos mokantis.

Taisantis palapinę nakties poilsiui, apžiūrima, kad norima vieta būtų kiek galima lygesnė, be šonus spaudžiančių kauburių ir akmenų, palapinės dugną galinčių pradurti aštrių žabų ar žvirgždų. Taigi pastudijuojama žemė, apačia. Į viršų miegamoje vietoje iki šiol, stovyklaudamas dviračiu, daug dėmesio nekreipdavau, gal tik žvilgterdavau. Bet pasimokiau, kad pirmąkartėje girioje reikia pastudijuoti ir kas yra viršuje.

Vieną vakarą, pasiekęs prie didelio šaltinio esančią pastogę, radau ją užimtą būrelio keliaujančių gamtos mylėtojų. Menka bėda — netoliese nakvosiu savo palapinėje. Visa susitvarkau: ištempęs tarp dviejų medžių virvę, susikabinau drabužius, įkeliu į

šaką maistą ir kuprinę, kad nepasiektų žvėrys, nusiprausiu ir, įlindęs į miegmaišį, svajodamas žiūriu pro permatomą palapinės viršų į dangaus skliautą. Kartu matau ir medžių viršūnes. Laukiniame miške tų medžių niekas neprižiūri; kur koks nudžiūva ar papūva, ten nuviręs ir lieka tysoti. Vėjas tokių gerokai privarto. Žiūrėdamas tą vakarą miegmaišyje į viršų, matau, kad į medį, po kuriuo mano palapinė, atsirėmęs ir už šakų pasikoręs kitas, su palūžusia apačia. Naktį tereikia užeinančio stipresnio vėjo, kad jį užverstų tiesiai ant manęs. Turėjau susirinkti visus nakčiai išsiskleistus daiktus ir dūlinti į kitą vietą. Pasimokiau, kad visada, prieš nakvojant primityvioje gamtoje, šalia apačios, gera pasižiūrėti ir į viršų. Pamoka galėjo būti pavėluota ir suvis skaudesnė: likti virstančio medžio stipriai priplotam, jei ir nesužalotam.

Kita klaida, galėjusi netgi labai nepatogiai baigtis, buvo su batais. Vieną rytą atsiradau prie labai gražaus krioklio kalnų upelyje. Jis toks įspūdingas, kad pavadintas "Mažąja Niagara". Vanduo garma žemyn trimis laiptais, prie vieno priveda aikštelė iš plačių, plokščių akmenų. Prie tos aikštelės nusimaudęs, valgau ten pusryčius. Matau — tolėliau, vienoje ramioje įlankutėje šalia šniokščiančio vandens, juda prie dugno tokie tamsūs pavidalai. Upėtakiai! Greitai susidedu savo išardomą meškere, užmaunu ant kabliuko gabalėlį sūrio ir mesdamas bandau nuplukdyti į tą įlankutę, bet sraunus upelio vanduo vis praneša pro šalį. Nieko nebus, tariau sau, reikia keltis į kitą krioklio pusę; ten galėsiu tiesiai prieiti prie kranto, kur tos žuvys po dugną mala.

Nueinu, kur per upelyje gausius didelius akmenis atrodo lengva dangintis į kitą pusę. Vienoje rankoje už auliukų laikau nusiautus batus, meškere ir tinklelį užsikabinusioms žuvims išsigriebti, antroje — viršutinius drabužius. Šoku per akmenų tarpą — vienas batas iš rankos lept į sraunų vandenį ir per minutę bus jo nuneštas prie krioklio, kur jam sudie, tiek bematysi! Išsigandau ne juokais. Ką darysi laukinių miškų platybėje, už keliasdešimt mylių nuo arti-

miausio miestelio ar vieškelio, bato netekęs? Eiti viena koja basam per vikšvas, kemsynus, stagarus, aštriabriaunius akmenis jau ir nieko nesinešant labai menki pyragai. O su kuprinės krūviu ant pečių net kojine apauta ar audeklu apvyniota koja gautų tokios pylos, kad užtektų ilgam laikui atminti. Mano laimei, batą nešantis vanduo prispaudė jį minutėlei prie vieno akmens, o po ranka pasitaikė ilgokas pagalyš. Jį pasitvėręs, galvotrūkiškiais nėriau prie ano akmens ir spėjau išsigriebti. Pasimokiau, panašiu atveju nešantis batus, juos vieną su antru surišti ir pasikabinti — geriausiai ant kaklo, nes rankų gali prireikti griebiantis už ko nors pasilaikyti. Bato netekus, būtų buvę dar liūdniau todėl, kad anie po dugną judantys tamsūs pavidalai, mano iš tolo palaikyti upėtakiais, priėjus pasirodė esą vien vandens paviršių vilnijančių bangelių atšvaitas.

KODĖL LINKĖDAMA KRISTAUS RAMYBĖS, DAR VIS JAUČIUOSI NEPATOGIAI?

ALDONA KAMANTIENĖ

Daugelyje parapijų ir bažnyčių šv. Mišių metu yra praktikuojamas Kristaus ramybės pareiškimo ženklas. Jis daugiausia išreiškiamas rankos paspaudimu, Kristaus ramybės palinkėjimu. Kai kur parapiečiai vienas kitą net apkabina.

Daugelis iš mūsų dar jaučiamės labai nepatogiai, nedrąsiai ir suvaržytai, tai atlikdami. Kiti jaučiamės net labai nemaloniai ir norėtume tą Mišių dalį mielai praleisti, joje nedalyvauti. Kartą vienas žmogus net labai stipriai apie tai pasisakė. Girdi, "jaučiuosi prievartaujamas bažnyčioje". Kitas prisitarė, kad tas kitam rankos ištiesimas yra net nemaloniai įkyrus.

Kyla klausimas, kodėl taip jaučiamės? Kodėl nesijaučiam nemaloniai arba prievartaujami, atėję į Jaunimo Centre vykstantį renginį, kur rankos paspaudimu sveikiname

beveik kiekvieną sutiktą žmogų. Tai atliekame savu noru, niekieno neliepiami. Nuėję pas kaimynus į baliuką, pasisveikiname ir atsisveikiname ten esančius ne tik rankos paspaudimu, bet ir pabučiavimu ar apkabinimu. Kodėl šv. Mišių metu pasijuntame nemaloniai, tai atlikdami? Kai ateina laikas ištiesti kaimynui ranką, pažvelgiame į kairę ir dešinę ir nedrąsiai stebime, kas šalia stovi. Jeigu šalia stovi mano šeimos narys ar draugas, tai jam ištiesiu ranką be didelio nepatogumo, bet jeigu pasitaikytų nepažįstamas ar net man nelabai mėgstamas žmogus, pasijuntu gana suvaržytai. Anglosaksų tradicija beveik draudžia prakalbinti ar pasveikinti nepažįstamą, nekaltant jau apie jam rankos ištiesimą, jeigu nesi su juo supažindintas. Atrodo, kad viešuose subuviuose mes, lietuviai, nesekame šia šalta, beasmenine tradicija.

Tai kaipgi atsiranda tas šaltumas ir susivaržymas šv. Mišių metu? Gal iš tikrųjų jis neatsiranda, bet iš seniau yra užsilikęs? Juk mes buvome užaugę su ta mintimi, kad bažnyčioje bet koks tarpasmeninis bendravimas yra bažnytinės rimties drumstimas, nekaltant apie šiltų jausmų vienas kitam pareiškimą. Taip užaugome, kad bažnyčioje būdami, turime supanašėti į statulas — suakmenėti. Užaugome atmosferoje, kurioje į šv. Mišias žiūrėjome tik kaip į asmeninę maldą tarp individo ir Dievo. Iš šios nuotikos yra nelengva išeiti, pasikeisti, priimti ir pamilti tai, kas yra nauja ir neįprasta.

Dabar Bažnyčia bando mus išvesti iš to šalto beasmeniškumo. Ji bando mums padėti giliau suprasti Eucharistijos esmę ir jos prasmę krikščionių gyvenime. Jos iškeliami elementai šv. Mišių liturgijoje kaip tik primena mums, kad visų pirma Eucharistija yra tikinčiųjų bendruomenės malda. Malda žmonių, kurie yra kartu todėl, kad jie yra Kristaus broliai ir seserys, tuo pačiu vienas kito broliai ir seserys. Čia mes susirenkame ir dalyvaujame Kristaus džiaugsmo puotoje, kaip viena Jo šeima.

Šeimoje meilė yra būtina, ypač Kristaus šeimoje. "Jūsų meilė vienas kitam parodys,

kad esate mano", sako Jis. Kaip meilę geriau išreikšiu, jeigu ne šiltu džiaugsmu? Mūsų žmogiškai prigimčiai yra net būtina, kad savo pozityvius jausmus vienas kitam parodytume akivaizdžiai, fiziškai. Galiu už kitą melstis, jam atleisti, gero linkėti, bet geriausia yra, jeigu galiu tai žodžiu ir veiksmaus išreikšti, o taip pat ir iš kito tai išgirsti. Kiekvienam iš mūsų yra gera žinoti, kad esame kito žmogaus priimti ir mylimi. Rankos ištiesimu, pažvelgimu su šypsena į kito veidą, aš jam perduodu Kristaus ir savo ramybės linkėjimą. Aš jį priimu, kaip savo brolių Kristuje, ir jungiuosi su juo Eucharistinėje šventėje.

Rankos paspaudimas ar kitoks Kristaus Ramybės pareiškimo ženklas gal nėra pats tobuliausias, tačiau jis turi didelę reikšmę, kurią aš turiu išgirsti ir suprasti, jeigu noriu dalyvauti toje Kristaus Šeimos puotoje, kaip Jis numatė.

Vis prisimenu tą dainą muzikiniame veikale "Fiddler on the Roof", kur Teveye, po 25 metų vedybinio gyvenimo, prisispyręs klausė savo žmonos, ar ji jį tebemyli. Manau, jis neabejojo jos meile, bet norėjo tuos žodžius išgirsti. O žmona netiesiogiai jam atsakinėjo, kad 25 metus ji melžė jam karves, skalbė, virė, augino vaikus, dalinosi su juo lova. Tačiau tokiais atsakymais Teveye nesitenkino. Jis norėjo iš savo žmonos išgirsti trumpus ir aiškius žodžius, kad ji jį myli. Taip ir kiekvienam iš mūsų reikia pakartotino užtikrinimo, kad Dievas ir žmonės mus myli. Mums visiems reikia dažno priminimo net ir pačių aiškiausių tiesų. Jeigu į šio Kristaus ramybės linkėjimo prasmę įsisąmoninsime ir jį sąmoningai atnaujinsime per kiekvienas šv. Mišias, tai gal jį daugiau praktikuosime ir įgyvendinsime kasdieniniame gyvenime.

Tikiu, kad sekantį kartą man bus lengviau ir maloniau ištiesti kitam žmogui ranką, jungiantis su Kristumi Jo linkėjime "Ramybė jums".

• Misijose darbuojasi 6.455 JAV katalikai. Nuo 1978 m. sumažėjo 146-iais.

CIVILIZACIJA

Žmogus visad manyje miršta,
kai kitas žmogus kur nors miršta užmuštas
kitų žmonių neapykantos ir skubėjimo.
Žmogus, kaip aš, per mėnesius
motinos iščiose paslėptas,
gimęs, kaip ir aš,
tarp vilčių ir tarp ašarų
ir, kaip aš, laimingas kentėjęs,
liūdnas džiaugęsis,
sukurtas iš kraujo, druskos, laiko
ir svajonių.

Žmogus, troškęs būti daugiau nei žmogus.
Nesupratęs, kas būtų žmogus,
jeigu visi gyvenantieji
iš tikrųjų būtų žmonės!
Išdidūs, tiesūs,
galį linksmai išsižadėti
visko, ką paliekame
ateinantiems žmonėms:
meilės, moterų, sutemų,
mėnulio, jūros, saulės, pasėlių
ir užšaldyto ananaso skiltelių
ant rudens nulakuoto padėklo,
kieno akių atleidimo,
kurio šypsnio amžinumo,
ir visur, kas įvyksta ir praeina,
troškimą rasti
pilnutinės tiesos mastą.

Visados manyje miršta žmogus, kai Azijos,
ar Afrikos, ar Amerikos
upės pakrantėje,
ar Europos kurio miesto sode
žmogaus paleista kulka užmuša kitą
žmogų.

Ir jo mirtis išardo
viską, ką laikiau iškeltą
savyje ant pastovių atramų:
pasitikėjimą savais didvyriais,
savo polinki tylėti po pušimis,
išdidumą, kurį jaučiu, būdamas žmogus,
skaitydamas Platoną apie mirštantį

Sokratą,
ir netgi vandens skonį,
ir ryškų džiaugsmą žinoti,
kad du ir du yra keturi . . .
Nes visa iš naujo pradeda rodytis
abejotina,
visa vėl padaryta ieškojimu
ir palieka tūkstantį klausimų be atsakymo
tą valandą, kai žmogus
įsiterpia su ginklu rankoje
į kitų žmonių ramų gyvenimą.
Staiga tuomet arterijos —
būtybės šaknys mus smaugia.
Ir niekas nebėra tikras savimi,
nei sėkloje daigas,
nei uoloje deimantas,
nei tirštoje tamsumoje žvaigždė, —
kai yra žmonių, besipelnančių
savo laimėjimo duoną
kitų žmonių kruvinom dulkėm.

Vertė P. Gaučys

J. Torres Bodet, meksikiečių poetas, ilgus me-
tus buvęs prancūzų literatūros profesorius, vė-
liau diplomatas, švietimo ir užsienio reikalu
ministras, UNESCO generalinis direktorius. Sa-
vo poezijoje ieško naujovių, bet yra saikingas.
Jo poezija vertinga tuo, kad savo įvairumu jis
visad joje pasilieka pačiu savimi ir yra stipriai
meksikietiškas.

VLADAS PŪTVIS – KILNI LIETUVIŲ TAUTOS ASMENYBĖ

JONAS MIŠKINIS

Šiomet sukako 50 metų nuo Vlodo Pūtvio, Šaulių sąjungos įkūrėjo, mirties. Buvo gimęs 1873 m. senoje Žemaičių bajorų dvarininkų šeimoje. Jis nepasiekė kitų tos pat būties bajorų keliais, griežtai stojo prieš anų laikų srovę ir pasuko lietuvių tautinio atgimimo keliu. Audrų teko jam pakelti tiek iš sulenkėjusių Lietuvos dvarininkų pusės, tiek iš rusų carinės vyriausybės. Bet galingos ir ryžtingos dvasios vyro jokios audros nepajėgė palaužti. Pasirinkęs tikrąjį lietuvišką kelią, juo ėjo visą savo gyvenimą. Jis mirė 1929 m. Kaune, palaidotas Kelmėje.

TVIRTAS RYŽTAS

VI. Pūtvis mokėjo atjausti lietuvių sielą, mokėjo stiprinti dvasią, kai ano meto politinių sistemų ūkanose buvo neaiškumų ir stigdavo drąsos veikti ir drąsiai pasisakyti. Taigi jo įkūnyta ir nuolat gaivinama didi mintis liks švitėti tolimiausiems amžiams.

Žodžiu, jo tvirtas lietuviškas nusistatymas daug ką pasuko į tiesų kelią lietuvių tautos ir valstybės gyvybinių interesų linkme. Jis buvo įsitikinęs, kad be ryžtingo ir atkaklaus pasiaukojimo nepasieksi tikslo, nelaimėsi šviesesnio rytojaus. Tik ryžtinga kova, tik kieta nepalūžtama dvasia ir kietas nusistatymas užtikrina tautai pasisekimą.

Todėl buvo didis tautos kovotojas, karingos dvasios ir atkaklaus žemaitiško būdo vyras, linkęs nesigailėti savęs, reikalui esant, rizikuoti gyvybe, kad tik savo tautai teiktų garbę ir būsimoms kartoms laimėtų tikresnį rytojų, geresnes gyvenimo sąlygas.

Jis visu savo sielos gilumu ir jautrumu žvelgė į geresnę tautos ateitį. Jis matė išganyką tik sąmoningoje ir organizuotoje tautoje. Tą savo mintį ryžosi skiepyti visuomenei. Jis svajojė apie visuotinę tautos organizaciją, kurioje kiekvienas lietuvis patriotas galėtų semtis sau kultūrinio ir dvasinio gėrio ir sykiu mokytusi krašto laisvės saugumo bei gynimo dorybių. Jo svajonių ir pas-

tangų dėka gimė bendra visiems lietuviams patriotams organizacija — Šaulių sąjunga.

IDĖJA NEMARI

Pergyvento laiko srovė nuneša atgal ir miglotoje užmaršoje skandina laimę, vargą ir žmones. Pasimiršta garsūs kadaise įvykiai, išblunka vardai ir išsilygina tiek nuopelnai, tiek nusikaltimai. Tik tie asmenys lieka iš tolstančios praeities švitėti, kurių darbai tebėra mūsų tarpe veiklūs ir gyvi, kurių mintys ir jausmai pasirodė visiems laikams naudingi.

Toks buvo ir tebėra Vladas Pūtvis. Toks jis liko ir liks lietuvių tautos ateities kartoms. Jis paliko lietuvių tautai negestantį švyturį — Šaulių sąjungą ir sutvirtino jos pamatus savo proto ir širdies darbu. Šio darbo vedamosios idėjos buvo kristalizuotos jo kūrinuose, kuriuos Lietuvos nepriklausomybės metais pavyko surinkti ir išspausdinti į du tomus. Juos ir tenka laikyti šaulių ideologijos pagrindu.

Kokią tik gyvenimo sritį paimtumėm, vis rasim VI. Pūtvio mintyse tinkamą jos nušvietimą. Čia ir grožiniai, ir filosofiniai rašiniai, kuriuose lengva, suprantama forma dėstoma žmonių meilės pažiūra į laimę, turtą, tautiškumą, valstybę ir auklėjimą. Visa tai išreiškiamą ryškiais palyginimais. Štai keli pavyzdžiai:

“Menkas, niekingas ir baisus žmogaus gyvenimas, jei jis nėra susietas su visuomene ir jos idėjomis bei tikslais. Koks bus Lietuvos vaikas, tokia bus mūsų tautos būsimoji laimė. Kas geria degtinę, geria kartu su ja būsimos kartos laimę ir sveikatą. Jūs žaizdas norėjote gydyti dejavimais, užuot gydę juokais. Didžiadvyrių kapus, užuot juos puošę dėkingumo džiaugsmiais, jūs slėgėte ašaromis ir tamsiųjų gedulų sunkiais akmenimis... Pamiršote, kad džiaugsmas nėra kaip sūris, kuris eina mažyn, kai jam nuėsi galą, bet kaip liepsna, kuri didėja ir auga, jei ją kyla kyla užžiebsi. Žmogus gali

padaryti iš savęs visa, ką tik nori: reikia tik pasiryžimo. Tauta nori būti, bet būti galima tik nuolat augant, stiprėjant. Niekad nenusiminti, niekad nenustoti tikėjus, niekad vališkai nesusilpnėti”.

VI. Pūtvis lietuvių spaudai pradėjo rašinėti dar spaudos draudimo metais. Jis rašė ne tik publicistikos klausimais, bet ir beletristikos dalykėlių sukūrė. Šio jo darbo vedamosios idėjos buvo surinktos ir išspausdintos atskirais leidiniais.

TAUTINĖS KOVOS DIDVYRIS

VI. Pūtvis kritiškai vertino praeitį ir tik tikrai girtinus dalykus norėjo iš jos išsaugoti. Šeimą jis norėjo iškelti, kaip valstybinį institutą, įstaigą, kur audžiama Lietuvos ateitis. Drauge su ja jis pabrėždavo darbo svarbumą ir kviesdavo jį gerbti ir tinkamai atlyginti. Pasak jo, darbas, šeima ir tėvynė turėtų būti vyriausi naujoviško gyvenimo kelrodžiai.

Tiek savo raštuose, tiek gyvenime Pūtvis buvo kovos žmogus. Kaip tikram vadui dera, jis nebuvo linkęs prie kompromisų. Jis siekė visą tautą apginkluoti dora, teigdamas, kad tokia tauta jausis saugesnė, nei tuo atveju, jei kiekvienas pilietis turėtų po kulkosvaidį. Vis tik bene svarbiausia doroje jis laikė *pakantumą*—toleranciją ir perspėdavo šaulius, kad kovos įkaršty neužgauliotų žmonių, nes “kiekvienas, kad ir juodžiausios idėjos, turi vis tik žmogaus sielą”.

Taigi nenuostabu, kad ši santūrios kovos styga taip garsiai skamba VI. Pūtvio kūryboje ir veikloje. Jis gimė baisios pokukiliminės reakcijos metu, augo Kražių skerdynių 1893 m. atgarsiuose, brendo slaptos knygnešių atmosferos užburtas, atsijęs nuo kaimynų dvarininkų. Be to, smarkiai jį paveikė ir karas. Visa tai jis jautriai suėmė į savo galvoseną ir saviškai sugromuliavęs pateikė viengenciams. Tiesa, jo idealai buvo sutikti nelabai entuziastingai. Nuo pat pradžių teko jam pakelti naują kovą, kurią jis ryžtingai laimėjo.

Pūtvis atnešė mūsų tautai šaulių idėją, atnešė ją pačiu pavojingu tautai laiku ir, realizuodamas ją, daug prisidėjo prie Lietuvos nepriklausomybės laimėjimo.

Pažymėtina, kad Pūtvis suprato ir vaizdavosi Šaulių sąjungą kiek kitokio negu tik grynai kariško pobūdžio organizaciją. Kad šaulys turi būti karys, jam buvo neabejotinas dalykas. Bet kartu jis turėjo būti daugiau negu tik karys specialistas: šaulys turėjo būti ir kultūros kovotojas tautinėje lietuviškoje dirvoje. O šiai pagrindinei idėjai tų dienų sąlygos buvo dar nepalankios, nes tada buvo reikalinga pirmoj vietoj materialinė jėga.

IŠVADA

Nors VI. Pūtvis buvo gimęs Žemaitijos bajorų dvarininkų šeimoje, tačiau jis nepasėkė kitų tos pat būties bajorų keliais, griežtai stojo prieš anų laikų srovę ir pasuko lietuvių tautinio atgimimo keliu. Audrų teko jam pakelti tiek iš sulenkėjusių Lietuvos dvarininkų pusės, tiek iš rusų carinės valdžios. Bet galingos dvasios vyro jokios audros nepajėgė palaužti. Pasirinkęs tikrąjį lietuvišką kelią, juo ėjo visą savo audringą gyvenimą.

Nutolęs nuo sulenkėjusios dvarininkijos, jis ryžosi dirbti tik lietuvišką tautinį darbą. Spaudos draudimo metais uoliai platino lietuviškąją spaudą, rašė aktualius straipsnius “Varpe” ir “Apžvalgoje”. Savo dvare įsteigė lietuvišką mokyklą, kurioje pats dažnai mokytojavo. Žodžiu, VI. Pūtvio—Putvinskio didžioji sodyba (dvaras) pasidarė lietuvių veikėjų centru ir ne vienas jų, rusų žandarų persekiojamas, rasdavo pas Putvinskius prieglobstį. 1905 m. Pūtvis pateko už lietuvių į rusų žandarų rankas ir buvo ilgai kalinamas. O prasidėjus pirmam pasauliniam karui, buvo vėl suimtas ir ištremtas Rusijos gilumon. 1918 m. grįžęs į gimtąjį kraštą, stojo į aktyvų Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo darbą. 1919 m. jis ryžosi stiprinti ginkluotąsias pajėgas, stojo Lietuvos kariuomenei talkon. Kitų padedamas suorganizavo Šaulių sąjungą, kuri greit išsiplėtė visoje Lietuvoje.

Kiekviena idėja nelengvai prigryja, ileidžia šaknis, išauga, subręsta ir duoda vaisių. Taip buvo ir su Šaulių sąjunga. Ligi mirties V. Pūtvis rūpinosi savo dvasios vai-

Lituanistika Stepono Batoro universitete Vilniuje

Simas Sužiedėlis

Rusams uždarius Vilniaus universitetą (1932 gegužės 1), neilgam liko veikti abi aukštosios mokyklos, sudarytos iš buvusių fakultetų, būtent, Medicinos-Chirurgijos Akademija (1832-1842) ir Dvasinė Akademija (1832-1844). Organizuojant universitetą Kijeve, Ukrainoje, pirmoji buvo ten nukelta drauge su gausia ir turtinga medicinos biblioteka; ji sudarė pagrindą to universiteto medicinos fakultetui. Antroji buvo perkelta į Petrapilį, Rusijos sostinę, kur išsilaikė iki bolševikų įsigalėjimo (1918). Tai buvo Vilniaus universiteto ne tiktai teologijos ir filosofijos, bet ir kai kurių kitų humanistinių mokslų tęsinys, pasiekęs nepriklausomos Lietuvos laikus. Lietuvos universitetą steigiant Kaune, prie to darbo prisidėjo ir universitete dėstė eilė buvusių Dvasinės Akademijos auklėtinių ir profesorių (Antanas Alekna, Pranciškus Būčys, Blažiejus Čėsnyš, Jonas Mačiulis-Maironis, Mečislovas Reinys ir kt.). Tuo būdu senasis Vilniaus universitetas susimezgė su nepriklau-

ku — Šaulių sąjunga, ją visomis išgalėmis globojo, kad ji neiškryptų iš tikrojo kelio.

Taigi jo idėjos bei mintys išliko gyvos ir gajos mummyse. Tegul jos ir toliau plečiasi ir tarpsta visoje mūsų tautoje.

soma Lietuva, nors jo likutis buvo nublokštas už Lietuvos sienų.

Atsikuriant nepriklausomai Lietuvos valstybei, rūpintasi atgaivinti ir Vilniaus universitetą. 1918 gruodžio 5 Lietuvos Tarybos prezidentumas (Antanas Smetona, Jurgis Šaulys, kun. Justinas Staugaitis) patvirtino universiteto statutą. Pradžiai buvo numatyti keturi fakultetai: teologijos, socialinių mokslų (humanitarinių ir teisės), gamtos-matematikos ir medicinos. Išskilingas universiteto atidarymas turėjo įvykti Naujaisiais Metais — 1919 sausio 1. Bet tą dieną vokiečiai nuleido savo vėliavą Gedimino kalno bokšte, traukdami iš Vilniaus ir užleisdami miestą artėjančiai Raudonajai rusų armijai, nors pagal karo paliaubų sutartį su Vakarų sąjungininkais (1918 lapkričio 11) neturėjo to daryti. Lietuvos vyriausybė buvo priversta keldintis į Kauną. Bolševikai užėmė miestą Trijų Karalių šventės išvakarėse — sausio 5-6. Vilniuje įkurdinta maskvinė Lietuvos-Gudijos komisarijatyba po dviejų su viršum mėnesių suskato steigti "Darbo universitetą", paskelbusi tuo reikalu savo įsaką (1919 kovo 13). Šiam universitetui, tariant to įsako žodžiais, buvo skiriamas uždavinys "pertvarkyti visuomeninį gyvenimą kūrybinių komunizmo idealų principais". Vadinas, turėjo tarnauti ne grynajam mokslui, bet komunizmo idėjų sklaidai. Po mėnesio bolševikų Vilniuje neliko, "Darbo universitetui" savo darbo nė nepradėjus. 1919 balandžio 19, prieš pat Velykas, Vilnių užvaldė lenkų legionininkai.

Kaip rusai bolševikai, taip ir lenkai Vilniaus universitetą rišo su savo politiniais siekiais. Lenkijos vyriausybė Varšuvoje 1919 gruodžio 13 pasigarsino atsteigianti Vilniuje universitetą, kai Lietuvos Taryba buvo tai padariusi prieš gerą savaitę. Ar Varšuva tai žinojo, ar ne — ji brovėsi į kitos valstybės reikalus ir kėsinosi į jos žemes. Vilnių lenkam užėmus, jų vyriausybės galva Juozapas Pilsudskis, kilęs iš Lietuvos dvarininkų, 1919 rugpjūčio 28 antru atveju paskelbė atkuriant Vilniaus universitetą ir jam teikiant karaliaus *Stepono Batoro vardą*. Universiteto atidarymo išskilmės surengtos 1919

spalio 11. Mokslo darbo normaliai nebuvo galima imtis, nes Vilnius tebeėjo iš rankų į rankas. 1920 liepos 14 bolševikai išstūmė lenkus iš Vilniaus ir nusivarė iki jų pačių sostinės Varšuvos, sudarydami pavojų miestui ir Lenkijos nepriklausomybei. Gelbstint prancūzams ir anglams, Varšuva buvo apginta vadinamu "Vyslos stebuklu" — tokiu smūgiu Raudonajai armijai (1920 rugpjūčio 16-19), kad ji pakriko ir atsitraukė atgalios.

Šiame rusų-lenkų kare Lietuva laikėsi nuošaliai. Su Maskva buvo sudaryta taikos sutartis (1920 liepos 12) ir nustatytos rytinės Lietuvos sienos; perimtas iš bolševikų Vilnius su visa jo sritimi. Lenkai visa to nepaisė. Pradėję su Lietuva karą ir sulaužę Suvalkų sutartį, užėmė Vilnių (1920 spalio 9) ir savo okupacijoje išlaikė iki 1939 metų rudens — II pasaulinio karo pradžios.

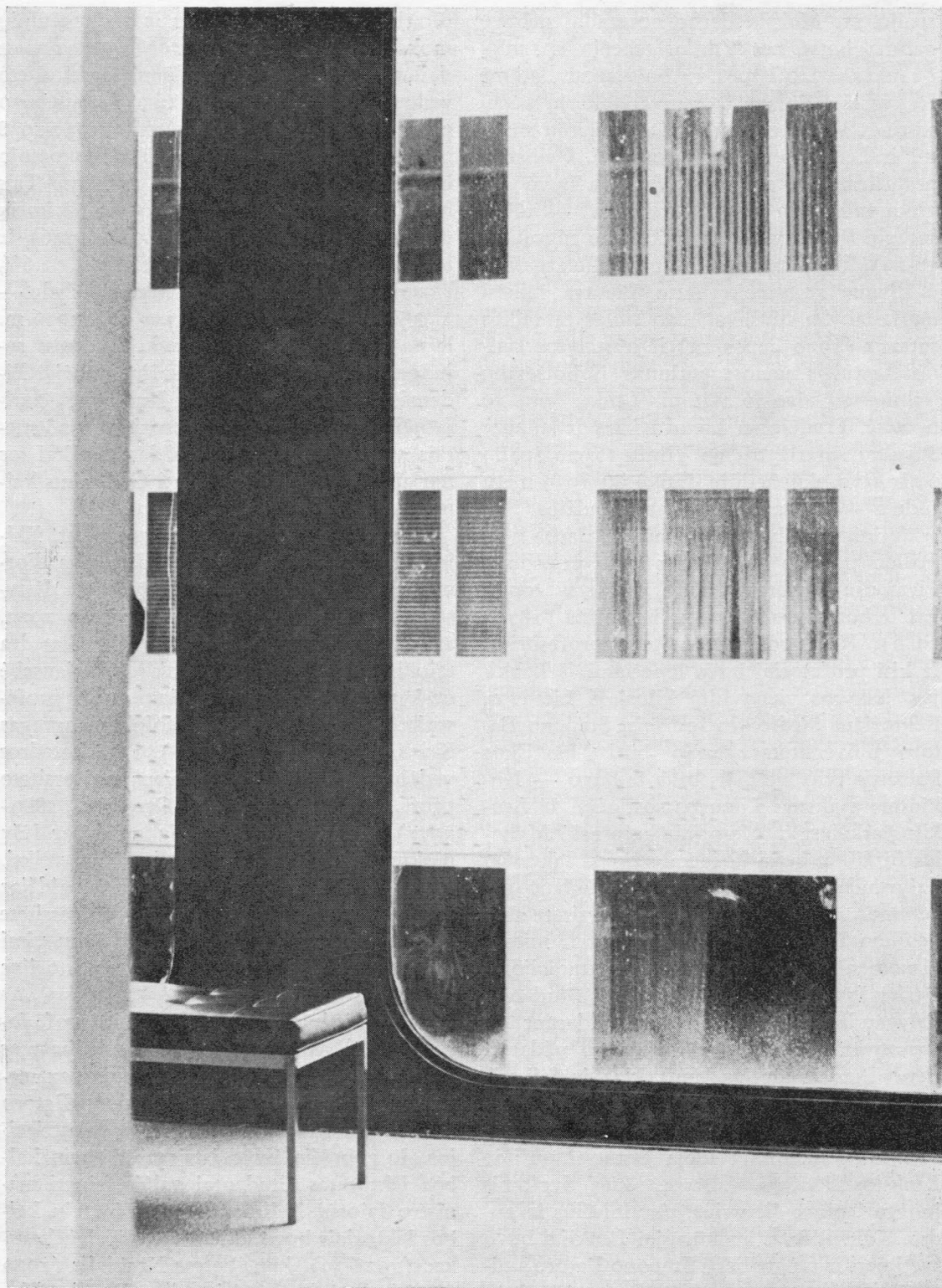
Vilniaus universitetas mokslo darbą normaliau pradėjo tik tai 1921 metų pradžioje. Pirmuoju rektorium buvo paskirtas zoologas ir botanikas Mykolas Siedleckis (1870-1940), Krokuvos universiteto profesorius. Ir kiti profesoriai buvo kviečiami iš Lenkijos, išskyrus vieną kitą kilusį iš Lietuvos. Rektoriaus Siedleckio žodžiais, Stepono Batoro universitetas turėjo būti "lenkiškos kultūros tvirtovė". Jis toks ir buvo — lenkinimo veiksnys Lietuvos sostinėje. Iš Lenkijos atkviesti profesoriai, kaip rašė Mykolas Biržiška, gerai tą reikalą žinąs, "aktyviai dalyvaudami visuomeniniame Vilniaus gyvenime. . . skiepijo ne tik tai universitete akademinio lenkų jaunimo tarpe, bet ir miesto visuomenėje svetimus Lietuvos tradicijoms aštriai šovinistinius polinkius. . ." Studentai dalyvaudavo mušant žydus, uždarant jų krautuves. Jie taip pat reikalavo uždaryti lietuviškas draugijas, mokyklas ir laikraščius, suimti lietuvius veikėjus, eiti užimti Kauno. . . Visa tai nesiderino su Juozapo Pilsudskio skelbtąja idėja, atstatyti unijinę Lenkijos-Lietuvos valstybę, kuri lygiomis jungtų lenkus, lietuvius, ukrainiečius ir gudus. Toks idealas atsikūrusiai Lenkijai buvo svetimas, ir tai atsiliepė Stepono Batoro universitete.

Universitetą sudarė 6 fakultetai: huma-

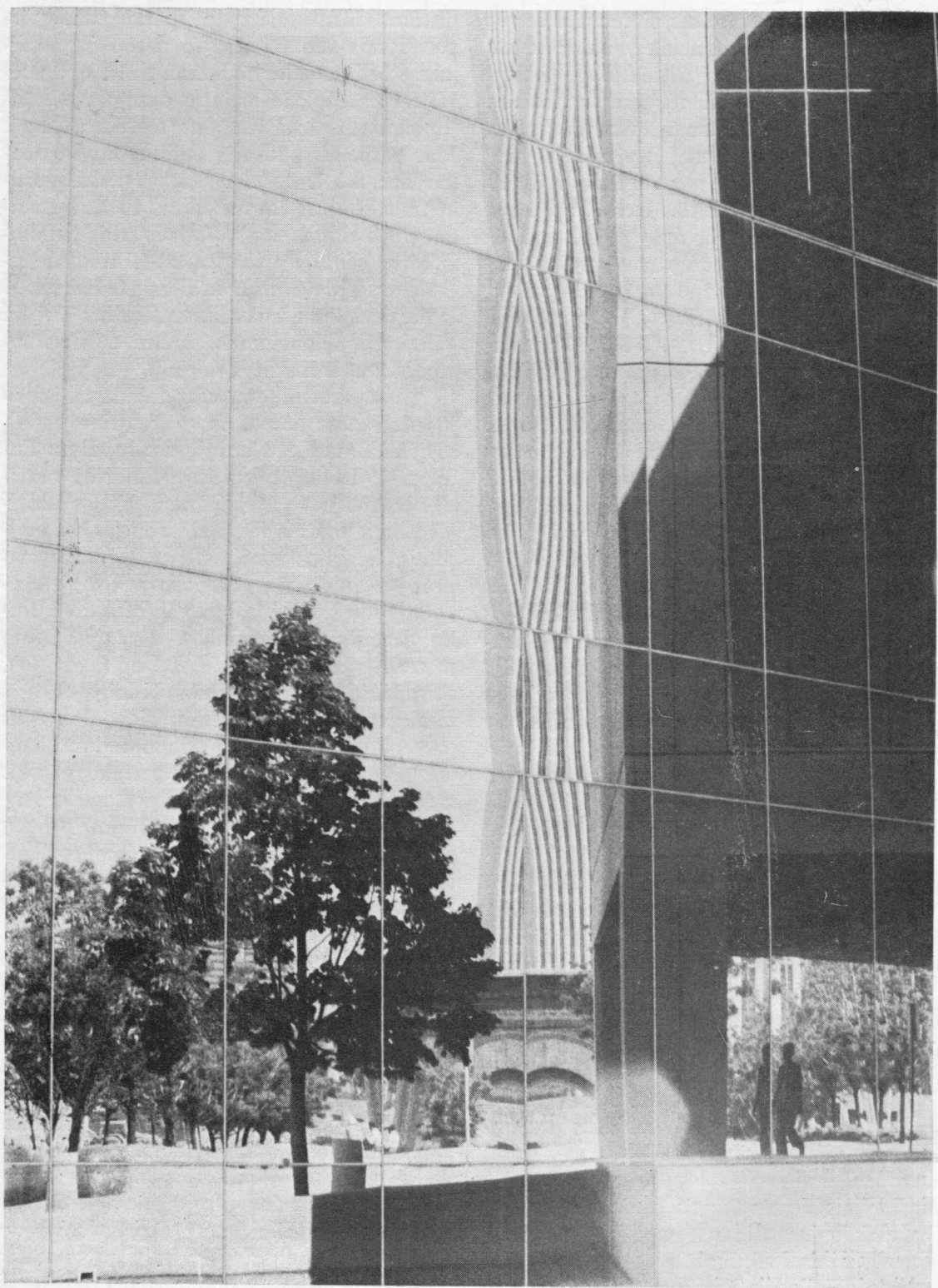
ntarinis, teologijos, teisės ir visuomeninių mokslų, matematikos-gamtos, medicinos ir dailės. Prie matematikos-gamtos fakulteto veikęs žemės ūkio skyrius 1939 metais buvo paverstas septintuoju fakultetu. 1937-1938 mokslo metais universitete dirbo mokomojo ir pagalbinių personalo 3110, iš kurių didesnė pusė studijavo mediciną (736) ir teisę (953). Lenkų studentų užsirašė 72,6% (ketvirtadalis jų buvo iš Lenkijos), žydų — 13,4%. Lietuvių studijavo per 100. 1926 m. leista veikti Vilniaus Lietuvių Studentų sąjungai, paskyrus jai profesorių globėją. Eidamas tas pareigas Julius Rudnickis, pasižymėjęs matematikos profesorius, 1928 metais apgynė sąjungą nuo uždarymo, kai jos nariai apkaltinti Vasario 16 Gedimino kalne iškėlę Lietuvos vėliavą.

Universitetą 1920 metais atkuriant, iškiolo lietuvių kalbos katedros klausimas. Formaliai ji buvo įsteigta, bet nepaskirta dėstytojo. Tas reikalas buvo judinamas 1922, 1929, 1933 ir 1938 metais, tačiau katedra taip ir liko neužimta. Lenkijos vyriausybė neskyrė lėšų katedrai išlaikyti, nors profesorium buvo siūlomas kalbininkas norvegas Kristijonas Stangas (1900-). 1938 katedros vedėju prašyta skirti Vilniaus universiteto prof. Joną Otremskį (Otrębski, 1889-1971). Švietimo ministerija nė dabar lėšų neskyrė ir dėl to katedra negalėjo veikti. Nepaisant tokio priešiško Lenkijos valdžios nusistatymo, Lietuvos sostinės universitete nebuvo įmanoma lituanistinių dalykų visai nedėstyti. Jie prasiveržė kalbotyros, istorijos ir teisės paskaitose.

Lituanistines paskaitas pradėjo prof. Jonas Otremskis, indoeuropiečių kalbotyros katedros vedėjas, atvykęs į Vilnių 1921 metais iš vakarinės Lenkijos ir Stepono Batoro universitete dėstęs iki 1945 metų repatriacijos. Jo rūpesčiu buvo įsteigtas lietuvių kalbos lektoratas. Studentai galėjo išgyti magistro laipsnį iš lituanistikos. Lietuvių kalbos lektorais buvo kun. Vincas Zajačkauskas (1928-30), kun. Petras Kraujalis (1930-33) ir lotynistas bei istorikas Bronius Untulis (1933-39). Otremskis dėstė lietuvių

Romo Bartuškos nuotrauka

Romo Bartuškos nuotrauka

ir prūsų kalbų gramatikas, lietuvių ir latvių kalbų lyginamąją gramatiką, baltų kalbų žodžių darybą, lietuvių dialektologiją; nagrinėjo senuosius lietuvių kalbos tekstus. Universitete bedirbdamas parengė platų Tverėčiaus tarmės aprašą, kurį sudaro gramatika (467 puslapiai) ir skolinių žodynas (115 p.). Veikalas išleistas Krokovoje 1932-34 metais. Grįžęs į Lenkiją po II pasaulinio karo ir dėstydamas Poznanės universitete, užbaigė didelį savo darbą — trijų tomų lietuvių kalbos gramatiką (*Gramatyka języka litewskiego*, I-III, 1956-65). Tai išsamiausias šios rūšies veikalas iš visų ligi šiol pasirodžiusių.

Vienas iš Otrembskio mokinių, Jonas Safarevičius (Safarewicz, 1904-), ėjęs mokslus Vilniuje ir Paryžiuje, Stepono Batoro universitete 1930-37 dėstė klasikinės kalbas. Pramokęs lietuvių kalbos, sėkmingai dirbo ir lietuvių kalbotyroje. Martyno Mažvydo raštuose (*Katekizmo* prakalboje ir *Formoje Krikštymo*) aptiko autoriaus akrostiką (*Un acrostiche de Mažvydas*; atspausa prancūziškai žurnale *Prace Filologiczne*, 1938). Dirbdamas Krokuvos universitete, tyrinėjo lietuviškos kilmės lenkų asmenvardžius ir Lietuvos vietovardžių su priesaga *-išk* išplitimo ribas; rašė apie lietuvių veiksmažodžių veikslus.

Lietuvių ir lenkų kalbų santykiais Vilniaus krašte domėjosi ir savo paskaitose juos aiškino slavistikos prof. Algirdas Chominskis (1883-1943), kilęs nuo Mažeikių. Tos pačios srities darbą atliko asistentė Halina Turska, aprašiusi lenkų kalbos plotų atsiradimą Vilniuje (*O powstaniu polskich obszarów językowych na Wilenszczyźnie*). Iš šios studijos aiškėjo, kad Vilniaus krašto gyventojų kalba nėra gryna lenkiška, bet išmoktinė, įdiegta žmonėms per dvarus ir bažnyčias, ir kad dar XIX amžiaus paskutiniam ketvirtvy Vilniaus krašte nebuvo ištisai lenkiškai kalbančių plotų. Žmonės lenkėjo nedideliais žemės lopais aplink dvarus ir bažnytkaimius. Čia pat maišėsi kalbantieji lietuviškai ir lenkiškai. Karui užėjus 1939 metais, Halinos Turskos studija nebuvo baigta spausdinti. Nusikėlus į Vilnių Litua-

nistikos Institutui 1940 spalio pabaigoje, pasiūlyta apmokėti viso to darbo išspausdinimą, bet negauta sutikimo. Studijos leidėja, Lenkų Mokslo bičiulių draugija Vilniuje, susivokė, kad lenkams tai nenaudinga. Mat pasikeitė politinės aplinkybės, ko lenkai nelaukė ir ką nė Halina Turska nesitikėjo, atsistojusi ant mokslinės tiesos pagrindo. Buvo tikima, kad Vilniaus sritis jau amžinai su Lenkija sujungta, tai nėra ko dengti tiesos, kad Vilniaus kraštas nelabai seniai ir tik paviršiumi aplenkintas. Halina Turska kalbotyros duomenimis parėmė tai, kas buvo žinoma iš istorijos šaltinių.

Humanitarinių mokslų fakultete istorijos dalykams dėstyti buvo keturios katedros: Viduramžių, Naujųjų amžių, Rytų Europos ir Lenkijos istorijos. Lietuvos praeities įvykiai buvo siejami su Lenkijos istorijos paskaitomis ir dalinai su kitomis katedromis. Lenkijos istorijos katedrai vadovavo prof. Stanislovas Koscialkowskis (1881-1960), kuris drauge buvo ir Mokslo bičiulių draugijos pirmininkas. Draugija leido metraštinę *Ateneum Wilenskie* (1923-39), skirtą Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žemių tyrinėjimams skelbti. Koscialkowskis pats gilinosi daugiau į ekonominius Lietuvos praeities klausimus. Jis surinko gausios medžiagos apie Lietuvos išdo valdytoją Antaną Tizenhauzą (1733-1785), kuris buvo pasinešęs padaryti Gardiną pramonės centru. Koscialkowskio studija *Antoni Tyzenhauz* buvo išleista Londone 1970-71 metais dviem tomiais jau po autoriaus mirties.

Rytų Europos istorijos katedrai pradžioje vadovavo prof. Feliksas Koneczny (1862-1949), vėliau — Henrikas Lowmianskis (1898), kilęs nuo Ukmergės. Koneczny rašė Lietuvos istorijos temomis dar prieš pradėdamas dėstyti Vilniaus universitete (1920). Stambesnis jo veikalas, išleistas 1893 metais, apibūdina Jogailą ir Vytautą. Universitete skaitė paskaitas ir rašė apie Lietuvos santykius su Maskva (1449-1492) ir apie Lenkiją, valdant Jogailaičiams (*Dzieje Polski za Jagiellonów*, 1930). Yra taip pat parašęs Tado Kosciuškos monografiją (1922). Iš universiteto pasitraukė 1931 m.

Henrikas Lowmianskis, baigęs istorijos studijas Stepono Batoro universitete daktaro laipsniu (1924) ir jas gilinęs Paryžiuje, 1934-39 buvo Rytų Europos istorijos dėstytojas ir tos katedros vedėjas. Žymiausias jo viekalas nagrinėja lietuvių visuomenės ir Lietuvos valstybės atsiradimo pradmenis (*Studja nad początkami społeczeństwa ir państwa litewskiego*, I-II, 1931-32). Jo plunksnai priklauso populiarūs knygutė apie didįjį Lietuvos kunigaikštį Vytautą (1930). Savo vienam straipsnyje, išspausdintame *Ateneum Wilenskie* (1937), plačiau apibūdino Lietuvos ir Lenkijos teisinius santykius unijų laikais (1386-1569). Kuone visos jo studijos susijusios su Lietuvos praeitimi. Mokėdamas lietuviškai, recenzavo beveik visus nepriklausomos Lietuvos istorikų darbus ir su jais supažindindavo savo studentus. Nuo 1945 metų profesoriavo Poznanės universitete.

Viduramžių istorijos katedrai pradžioje (1921-28) vadovavo Kazimieras Chodynckis (1890-1942), o pabaigoje (1932-39) — Stanislovas Zajonczkowskis (Zajączkowski, 1890-). Chodynckis buvo vienas iš *Ateneum Wilenskie* steigėjų ir redaktorių. Yra žinomos jo studijos apie Gedimino giminės kilmę (1916) ir apie didžiojo Lietuvos kunigaikščio Žygimanto nužudymą (1928). Šiaip jau daugiau savo paskaitose pasakojo ir rašė apie religinius įvykius Lietuvoje. 1928 metais nusikėlė į Poznanės universitetą.

Stanislovas Zajonczkowskis 1932-39 metais Stepono Batoro universitete dėstė Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istoriją. Gimęs Lvove, Ukrainoje, to miesto universitete išėjo aukštuosius mokslus ir paskui juos gilino Paryžiuje. Daktaro laipsnį įgijo už istorinę studiją apie žemaičius XIII amžiuje (*Studya nad dziejami Zmudzi wieku XIII*, 1925). Ir toliau tyrinėjo daugiausia senosios Lietuvos praeitį. Iš to laikotarpio parašė vadinamos pagoniškos Lietuvos įvykių apžvalgą (*Dzieje Litwy pogańskiej do roku 1386*, 1930). Gerai pažino to laikotarpio šaltinius ir naujausius istorikų darbus, įskaitant ir nepriklausomos Lietuvos istorikų

studijas. Nemažai jų recenzavo ir darė pra-nešimus Lenkijos istorikų suvažiavimuose. Eilę straipsnių Lietuvos praeities temomis paskelbė *Ateneum Wilenskie* ir kituose lenkų bei vokiečių žurnaluose. Dvi studijas apie jotvingius išspausdino Lituanistikos Institute žurnale *Lietuvos Praeitis* (1940-41), būtent, *Kaip jotvingiai buvo vadinami viduriniais amžiais* ir *Jotvingių problema istoriografijoje*. Vokiečių okupacijos metais (1941-44) tebegyveno Vilniuje ir artimai bendradarbiavo su lietuviomis. Po II pasaulinio karo nusikėlė į Lodzės universitetą ir jame dėstė iki 1963 metų.

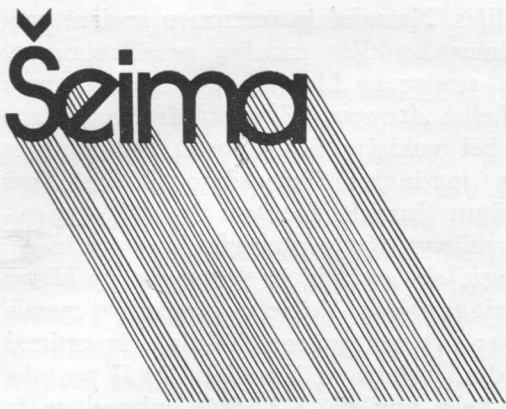
Prie etnologijos ir etnografijos katedros, kuriai 1927-35 vadovavo Cezarija Ehrenkreutzowa (1885-?), veikė Etnografijos muziejus. Jame buvo telkiama Vilniaus srities kraštotyrinė medžiaga, organizuojamos išvykos liaudinės kūrybos eksponatams rinkti bei istorinėms vietovėms lankyti. Ehrenkreutzowa rašė apie Vilniaus krašto etnografiją ir etnines gyventojų grupes.

Teisių fakultete buvo dėstomas Lietuvos teisės istorijos kursas. Prof. Steponas Ehrenkreutzas (1888-1945), dėstęs universitete teisę nuo 1920 metų ir buvęs paskutinis Stepono Batoro universiteto rektorius (1939), parašė eilę darbų iš Lietuvos teisės istorijos, ypatingai domėdamasis ir aiškinęs studentams Lietuvos statutus (1529-1588).

Stepono Batoro universitetas, kaip matėme, savo programoje nevengė lituanistinių dalykų, nors turėjo tarnauti ne tik tai mokslui, bet ir Vilniaus krašto visiškam nulietuvinimui. Vis dėlto atsirasdavo mokslininkų, kurie domėjosi lietuvių tauta, jos praeitimi, kalba ir kultūra.

Vokietijai ir Sovietų Rusijai užpuolus Lenkiją, Vilnius buvo rusų bolševikų užimtas 1939 rugsėjo 17. Lietuva buvo priversta sudaryti su Maskva klastingai sąlygotą "savitarpinės pagalbos" sutartį (1939 spalio 10), pagal kurią Vilnius perleistas Lietuvai. Lietuvos vyriausybė leido Stepono Batoro universitetui baigti rudens semestrą senąja tvarka. Nuo 1940 sausio 1 pradėjo veikti pertvarkytas Vilniaus universitetas su dėstoma lietuvių kalba.

Šeima

Moteris su kauke

(Gyvenimo vaizdeliai. Svečiuose pas Stefutės draugę)

Vytautas Kasnis

Praėjusiame “Laiškų lietuviams” numeryje rašydami apie “idealią moterį”, pasakojome apie susitikimą su Juozu Juodikiu, apie jo šeimos gyvenimą, meilę, išsiskyrimą. Šiame numeryje rašome apie Stefutės ir Juozo Juodikių susitikimą ir...

Kai įėjome į Ruzgaičių namus, visi kviestieji svečiai jau buvo susirinkę. Už pasivėlavimą šeimnininkė juokaudama mus pabarė. O žmona ėmė teisintis, kad aš visuomet paskutinis iš vaišių išeinąs, visus išleidžiąs, tai užtat valandą pasivėlavome, kad svečiuose nebūtume ilgiau už kitus... Užteks svečiavimosi iki kaklo.

Ruzgaitienės pageidavimu, visi buvome su kaukėmis, nes ji kvietė visus švęsti “Halloween party”. Tad niekas vienų su kitais ir nesupažindino. Numalšinę troškulį, mėginome vienus atpažinti iš balso, kitus iš elgsenos, stuomens. Netrukus šeimnininkė pranešė ir vakaro programą, apie ką ji rašė pakvietimuose, aiškino ir reikalavo telefoniniuose pasikalbėjimuose. Ji skyrė tris premijas: įdomiausiai ir gražiausiai kaukei; atspėti ir išrinkti karalienę, pasislėpusią po kauke; geriausiai vaidybos bei žodžio menininkui, nes pakvietime buvo rašyta, kad kiekvienas pasirodytų taip, kaip gali ir kuo gali.

Kai svečių tarpe kilo klausimas, kaip galima išrinkti gražiausią moterį, kai ji pasislėpusi po kauke, Ruzgaitienė pajuokavo, kad moterys visados nešiojančios kaukes. Išrinkusi teisėjus, prašė balsavimo lapelius mesti į padėtą krepšį. Mane, pavadinusi lordu, nes buvau su aukštu cilinderiu, išrinko teisėjų pirmininku.

Svečių nuotaika buvo labai linksma, tad netrukus prasidėjo programa. Vieni deklamavo savo kūrybą, kiti pasakojo anekdotus, tretį buvo oratoriai, pamėgdžiojo veikėjus, pasirodė su įvairiomis improvizacijomis. Čia buvo maskuoti anglų lordai, arabų šeichai, Indijos macharadžai, vyžuoti ūkininkai, tarnaitės, haremo šokėjos, angliakasiai, veikėjai — iš viso 32 dalyviai.

Pagaliau atėjo eilė pasirodyti moteriai, kuri buvo pasislėpusi po mirties kaukolės kauke. Ji pasisakė esanti haremo šokėja, pabėgusi iš vyro turėto žemiško rojaus pasaulio, kur viešpatavo karalaitis Pavydas, ir pradengusi juodą apsiaustą, pradėjo šokti. Pasigirdo tylūs arabiškos muzikos garsai. Šokio protarpiais ji pasirodė su improvizacija. Ji labai imantriai, sarkastiškai juokėsi iš vyrų, kurie padarė moteris maskuotas, jas priversdami užsidėti kaukes. Ir ne vieną jų, bet šimtus. Tai padainavo pagal operos ariją. Ji dainavo: “Mes, moterys, kartą užsidėjusios kaukę, išmokome jas keisti kasdieną, kelis kartus per dieną. Dėjome kaukę ant kaukės, dešimčių neužtekę, šimtus jų surasdavome. Išbluko iš mūsų širdies idealios moters paveikslas, ir mes, prisitaikiusios prie kaukės, pasinėrėme mažos scenos vaidybiniame pasaulyje... cha... cha...”

“Kas gi tie vyrai?” — ji dainavo toliau. “Tai arabų šeichai, kurie ieško moters grožio, dirbtinio grožio, kurie yra trumpos minutės meilės vergai, perkantys aistros šoki už aukso trupinius, už žibantį metalą”.

Baigdama improvizaciją, ji apsisuko ratu ir sustojo prie juodo negro. Dainuodama jam pasakė: “Aš tavo meilė!...”

Atrodė, kad ir visos improvizacijos metu ji daugiausia žaižaruodavo akimis į juodžio pusę. Atkreipęs į tai dėmesį, prisiminiau, kad ir juodis, visus mus sujaudinęs

pasakotu savo nesėkmingos meilės romansu baltai moteriai, daugiausia žvilgčiojo į mirties kaukole pasipuošusią moterį.

— Kas juodu? — norėjau atspėti, prieš visiems nusiimant kaukes. — Kur juodu? — pradėjau dairytis su kitais vakaro programos teisėjais, skaičiuodamas balsus.

Ir kai visi svečiai, sustoję ratu, laukė mūsų sprendimo, kas laimėjo prizus, nei mirties kaukolės, nei juodo džentelmeno nebuvo mūsų tarpe. Pirmiausia tuo susirūpino pati šeimininkė ir pradėjo jų ieškoti. Įkandin ir mes visi jų ieškojome. Bet jų niekur nebuvo. Iš karto išgaravo visos linksmybės, gera nuotaika. Persikaičius teisėjų sprendimą, nebuvo kam įteikti premijų. Juodukas laimėjo už įdomiausią kaukę, apsirengimą. Pilvotas, šlubas, akinius ant galo nosies užsikabinęs, jis labai visiems patiko. Prie jo laimėjimo turbūt prisidėjo ir labai geras šekspyriškas vaidinimas.

Gražiausios moters premija teko mirties kaukei. Tai paskelbus, viena maskuota moteris įsiterpė: "Ką gi? Vyrai pamatė gražias kojas, ir apsalė jų širdys, net mirties kaukolės nepabūgo". Geriausio žodžio menininkės premiņa taip pat teko mirties kaukei. Taip ir liko premijų dovanų dėžutės neatidarytos.

Svečių nuotaika kiek pakilo, kai visi nusiėmė kaukes. Pasirodo, ne visi buvome vienas su kitu pažįstami. Šeimininkė visus svečius pristatė, supažindino. Paskui valgėme vėlyvą vakarienę ir šokome iki vidurnakties. Žinoma, visų kalbos daugiausia sukosi apie pabėgusias kaukes.

Svečiams skirstantis, Ruzgaitienė mus prašė, kad pasiliktume nakvynės, nes buvome atvykę iš toli, sukore apie šimtą mylių. Kai su Ruzgaičiais vieni pasilikę susėdome prie kavos puoduko, ragaudami jos gamybos midų, paaiškėjo ir viso vakaro programos rengimo tikslas. Ruzgaitienė buvo Stefutės Juodikienės mokslo draugė. Ji, sužinojusi iš Juodikio, kad jis grįžęs iš alkoholikų ligoninės susitvarkė ir nori susitaikyti su žmona, surengė tą vadinamą "Halloween party". Ji pakvietė tik Juodikienės ir Juodikio drau-

gus. Kviesdama Juodikius, nesakė jiems, ką kviečia. Nesakė jiems ir tai, kad juodu abu kviečia. O mano žmona, kuri planavo vykti pas Stefutę vadinamai šeimos sutaikymo misijai, atšaukė išvyką, atidėdama ją tolimesniam laikui.

Ruzgaitienė planavo, kad po to, kai visi nusiimsime kaukes ir pamatysime abu ilgėnį laiką išsiskyrusius Juodikius, vakarą baigsime džiaugsmingu jų susitaikymu artimiausių draugų tarpe. Anot jos, numetę kaukes, parodysimė savo tikras mylinčias širdis.

Bet vakaro programa pasibaigė, nusileidžiant uždangai be dramatiškos veiksmo pabaigos. Nors jo pasigedome, bet aš Ruzgaitienei dar kartą kartočiau, kad visi svečiai buvo labai patenkinti subuvimu. Tai buvo kažkas nauja, nekasdieniška.

Mums besikalbant su Ruzgaičiais, šeimininkė daug kartų skambino Juodikienei, bet telefonas buvo vis užimtas. Taip pat ir Juodikio. Spėjome, kad juodu kalbėjosi. Ir kai jau rengėmės eiti miegoti, Ruzgaitienė prisiskambino Juodikiui, kuris, atrodė, nesitvėrė iš džiaugsmo ir beveik rėkte rėkė: "Ji mano, ji mano mylimoji Stefutė!" Dažnai tai vis kartojo ir kartojo. Juodikis sakė, kad kai pamatė, kad mirties kaukolė po improvizacijos išėjo iš svečių kambario, netrukus išėjo ir jis pats jos ieškoti. Pasivijo lauke. Stefutė greitai sėdo į automobilį ir pravažiudama pro šalį atidarė langą, numetė jam mirties kaukę ir pirštais pasiuntė bučinį.

Nuėjome gulti džiaugdamesi, kad vis dėlto vakaro programa atnešė gražių vaisių. O kai atsikėlė iš ryto susėdome prie vėlyvų pusryčių, Ruzgaitienė mums pranešė linksmą naujieną. Priešpiečių atvažiuos abu Juodikiai, o vakarienės vyksime į restoraną, kur atšvėsime susitaikymo šventę, kaip ji vadino — sugrįžtuves.

P.S. kitame numeryje tęsime pasakojimą apie Juodikių susitaikymo šventę, o Stefutė papasakos apie savo šeimos gyvenimą, apie idealią moterį, apie jų kaukes.

• Popiežiui Jonui Pauliui II užtarus, Libane buvo paleisti 188 ikaitai.

Kad vaikams būtų gera

Birutė Boreišienė

Labai dažnai ne tik literatūroje, bet ir gyvenime ją ir jį vadiname partneriais, o jų sąjungą — lygiateisių partnerių sąjungą. Anksčiau juos abu gražiai vadindavome žmona ir vyras, o jų sąjungą — santuoka, vedybomis. Visa tai skambėdavo taip šiltai, taip tvirtai neišardomai ir tikrai. Darosi šalta ir nejauku, kai kalbame apie partnerius.

Žmona ir vyras. Du. Šeima. Atsirado trečias, ketvirtas... (Norėčiau čia pakalbėti apie tėvų auklėjamąjį poveikį vaikui). Atėjo naujieji žmogeliukai į tą pasaulį be jokios gyvenimiškos patirties, į tokį, kokį jiems sukūrė du — žmona ir vyras, — dabar jau tapę mama ir tėčiu. Ir toje sąjungoje atsirado ne trečias partneris, o kūdikis, vaikas, jaunuolis, vėliau ir suaugęs žmogus, pasisavinęs pirmiausia visus savo tėvų bruožus (tiek teigiamus, tiek neigiamus), jų gyvenimo būdą, papročius, polinkius, tik viską sumaišęs su jį supančia aplinka. Ir štai, mano mielas, išsirink tai, kas geriausia ir priimtinausia, tik, žinoma, ne tau, o mums, suaugusiems, žiūrintiems į tave kaip į mūsų neįgyvendintų svajonių, vilčių išikūnijimą, į mūsų gyvenimo tęsinį... Gerai, jei šeimoje viskas gerai. O jeigu?... Kaip baisu, kai mūsų svajonė buvo bet kokiomis sąlygomis praturtėti, o mes to nepasiekėme, arba noras iškilti aukščiau už kitus — o mes ir mirsime eiliniaais tarnautojais... Štai ir "kalame" savo vaikams: "Tu būk toks... daryk taip... nebūk žioplus..." O kai vieną kartą mūsų "namų genijus" atsistoja visa galva aukščiau už tėvus, jis nuo savo aukštumos nebemato ir tėvų... Lazda atsisuka kitu galu. Kaip baisu, kai į tokį pasaulį ateina vaikas! Yra visokių šeimų, yra visokių vaikų!

Man visada šurpu klausytis, kai tėvai neviltyje sako: "Ir į ką jis atsigimė?" Tikriausiai į mus, nes ne kas kitas, o mes suaugusieji, sukūrėme jam tokį pasaulį, kurį jis pirmiausia pažino, jis — tas bejėgis, be-

spurdantis kūdikėlis, savo didelėmis, iš nuostabos išplėtomis akytėmis nuolat besekiojantis mamą ir tėtį.

Mama nusišypso — kūdikis taip pat!

Tėtis besijuokdamas mėto jį aukštyn — vaikutis krykštauja.

Mama pravirko — kūdikis patempė lūputę... .

Taip ir žvalgosi kūdikis po pasaulį, pirmiausia matydamas tik savus namus, o pasikui išeidamas jau į kiemą pas kitus vaikus, kurie analogiškai ateina ten iš savo namų...

— Tu niekam neduok saldainio... žaisliuko... pyragėlio... .

— Jei tave kas užkabins — nelauk iš mūsų pagalbos. Duok kuo pakliūva.

— Nežaisk... Nedraugauk... Nesišnekėk... Nenusileisk... Neik... .

Kiek neiginių! O vaikas mato, kad kiti ir draugauja, ir žaidžia, ir viskuo pasidalina — ir jiems kartu taip linksma.

Ir štai toks atsiskyrėlis vienas žiūri į kitus su pavydu, ir jo mažoje širdelėje kyla klausimas — kodėl aniems galima, o jam ne... Aha!

Nežaisk, nes gali sulaužyti žaislus... .

Nesišnekėk, nes anie kalba nekultūringai... .

Neduok, nes viskas kainuoja... .

Neik, nes ištepsi drabužius, o jie nauji ir brangūs... .

Taip diena po dienos, kol pagaliau, dar tėvams gyviems tebesant, vaikai jau dalinasi jų užgyventą turtą... Tad iš kur atsiranda tokie vaikai? Aš kažkodėl vis prisimenu tokį liūdną epizodą, kai keturmetė mergytė didžiavosi savo mama, kuri iš siuvyklos parsinešė matuoklę ir nenunešė atgal. O kai mergytė iš darželio parsinešė žaisliukų, kurių auklėtoja greit pasigedo ir paprašė grąžinti darželiui, mama vos neužmušė savo dukrytės, kad ši tokią gėdą užtraukė namams. O ką reikėjo mušti? Argi dukrą?

Pamažu vaikas ima mąstyti, spręsti, ly-

ginti. Jis išeina iš namų ir bendrauja su kitais. Girdi ir mato. Ir ima protestuoti. . .

Niekad nepamiršiu, kai mūsų kiemo gražuolė mergytė, išpuošta importiniais nailonais ir kaspinais, visų kiemo vaikų nuostabai ir džiaugsmui, išsivoliojo purve, pergalingai atsistojo prieš savo buto langus, kad mama galėtų ją pamatyti tokią. . . O po to nubėgo žaisti su vaikais. Mergytė taip išreiškė savo protestą!

Ar mes visada susimąstome, kodėl vaikas protestuoja? Kodėl prieštarauja ir elgiasi ne taip, kaip mes norime?

Mama maitina kūdikį košyte. Jis jau sotus, o mama kiša. Vaikutis purškia košytę jai į veidą, o mama juokiasi, bet ir vėl kiša šaukštelį po šaukštelio. Vaikas ima verkti, mama pakelia toną. Konfliktas. O vaikas nesupranta, kuo jis nusikalto, jei jau privalgė ir sotus! Mes gi apie tai nepagalvojame, o darome tai, kas *mums* labiau patinka. Neseniai grįždama važiauvau autobusu. Mano kaimynė buvo mama su koku ketverių metų berniuku, kurie visą kelią draugiškai šnekučiavosi. Ir kokių tik klausimų jai neūždavė vaikutis! Mama ramiausiai jam aiškino, klausinėjo, klausėsi, svarbiausia — klausėsi, ką jis šneka. Vaikas tokį ilgą kelią buvo ramus, šnekus — daug pamatė ir daug sužinojo. . . Ir ne iš bet ko sužinojo, o iš savo mamos!

Prisimenu ir kitą atvejį, kai mergytė gavo muštį už tai, kad vis klausinėjo ir klausinėjo, tuo trukdydama mamai gulėti paplūdimy.

— Laukiu — nesulaukiu, kada vėl išvesiu ją į darželį. Tos dvi savaitės kartu su ja — kaip metai. . . Taip susigadinau atostogas. . .

O vaikas nori viską žinoti. Ir tai natūralu, nes jis gi "kodėlčiukas", kaip meiliai jį vadina rašytojai.

Yra mamų, kurios skundžiasi: "Mes tokios užimtos, kad nėra kada bendrauti su vaikais. Tėtis dar labiau užimtas. . ." Bet yra ir vaikų, kurie su pasididžiavimu sako draugams:

— Nebegaliu ilgiau pas tave būti (ar eiti vakare į kiną), nes pareis iš darbo mama

ar tėtis. Tu net neįsivaizduoji, kiek naujienų jie papasakos!

Tad ir kyla klausimas — *ar kiek bendrauti su vaikais*, ar *kaip su jais bendrauti*?! Man atrodo, kad svarbiau — *kaip* su jais bendrauti.

Vaikai, vaikai, vaikai. . . Auga tie mažieji žmogeliukai — kyla nauji klausimai, naujos problemos, nauji rūpesčiai. O ar pasirošę mes, suaugusieji, juos spręst kartu su mūsų vaikais? Ar mokame? Ar neprimetame jiems beatodairiškai savo susiformavusio (o gal ir ne visai tinkamo) gyvenimo būdo, savo pažiūrų į vienus ar kitus reiškinius? Ar padedame jiems tapti žmonėmis?

O jeigu mes šeimoje esame tik partneriai? Sprendžiame savo lygiateisiškumo problemas, aiškinamės, kuris daugiau užimtas, kuris dirbame atsakingesnę darbą, o šalia mūsų slogioje atmosferoje auga vaikai, kurie pirmiausia perima iš mūsų viską, ką mes sugebame jiems duoti, o paskui išeina. . .

Kai kyla mano akivaizdoje bereikalingi ginčai, kas labiau užimtas ir kas privalo auklėti vaikus, aš visada prisimenu savo laikmečio mamas ir tėčius.

Mamos daugiausia buvo namų šeimininkės, o tėčiai dirbo. Augino vaikus. Tačiau daug mamų suspėdavo ir kaimynams daržus nuravėti, ir vasarą kaime padirbėti, ir kitiems skalbinius išskalbti, norėdamos prisidėti prie tėčių nedidelių uždarbių, kad galėtų, kaip sako liaudis, sudurti galus. Tad argi galime sakyti, kad jos buvo tik namų šeimininkės? Tačiau mamos buvo gerosios namų dvasios savo nesibaigiančiuose rūpesčiuose ir darbuose, o tėčiai dažniausiai buvo tie ramsčiai, į kuriuos rėmėsi šeima.

Žinau, atsiras tokių, kurie perskaitę šias eilutes, pasišaipys: girdi, kada tai buvo. . . Taip, buvo. Tačiau ir dabar yra šeimos, gimsta ir auga vaikai, žmonės mylisi, tuokiasi ir auklėja vaikus, žmonės dirba, kuria, gyvena prasmingą gyvenimą, žinodami, kad jiems ir jų vaikams visi keliai atviri.

Tad kurkime vaikams tokius namus, kuriuose jiems būtų gera ir jauku, į kuriuos jie visada norėtų grįžti.

Uošvės, anytos...

Rūta Bernotėnienė

Scenoje koncertavo vienas estradinis ansamblis. Pranešėjas, pristatinėdamas kolektyvo dalyvius, stengėsi tai daryti su humoru. Kai atėjo eilė būgnininkui, pranešėjas pareiškė: "Jis anksčiau pūtė fleitą, bet kai vedė, ėmė mušti būgną — įsivaizduoja, kad tai jo uošvė". Mane šie žodžiai sudirgino, pajutau nuoskaudą už visą moterišką giminę, bet apsidairiau aplink — tos giminės atstovės šypsojosi, šurmuliavo, plojo... Beje, tai ne pirmas atvejis, kai iš estrados nuškamba panašus "humoras" uošvių ir anytų adresu. Sakysite, nekaltas juokas. Bet juk tai suformuotos visuomeninės nuomonės išraiška, kuri savo ruožtu formuoja tokią pat ateinančios kartos visuomeninę nuomonę...

Jeigu pasklaidysime tautosaką, rasime dainų, priežodžių apie tai, kaip gera merguželei pas motinėlą ir kokie sunkūs vargai jos laukia pas anytėlę. Taip pat gyvenimą atspindinti tiesa. Tiksliau — atspindėjusi ir ne visai objektyviai, romantizuodama mergautines dienas. To vargelio-darbelio būdavo gana ir pas motinėlą augant, o kadangi santuoka dažniausiai būdavo grindžiama išskaičiavimu, tai ir gyvenimas pas anytą nebuvo vien pyrago su medumi valgymas. O jei sūnus išdrįsdavo pasipriešinti tėvų valiai, vesti, sakysime, jiems nepatinkančią, neturtingą, tada jau ir tikrai neduokdie! Bet liaudyje turbūt nerasime posmo ar priežodžio apie blogą uošvienę, o su kokių entuziazmu dabar vyrai savoje ar mišrioje kompanijoje sugalvoja ar perkartoja šmaikščias replikas. O jei taip minutėlę pagalvotume — juk ne apie ką kita, o savo išrinktosios motiną, išauginusią, išauklėjusią tą, kurią tu pasirinkai gyvenimo drauge, savo vaikų motina... .

Nelieka skolingos ir moterys: ir jos "pašukuoja" savo anytas.

Nežinau, ar pavyks, bet labai norėtusi pasigilinti šiuose abipusuose marti — anyta santykiuose. Kur jų ištakos?

Tuokiasi dažniausiai jauni, mylintys vie-

nas kitą. Įpratę matytis su "papuostom širdim". Dabar prasideda kasdienybė. Viena yra aišku — egzistavę atskirai, jie dabar turės norom nenorom atsitrekti į vienas kito aštresnius kampus, juos dailinti, šlifuoti. Ir šis procesas, kaip žinia, labai sudėtingas. Idealiausia ir, manau, būtina, kad jauna šeima gyventų atskirai nuo tėvų. Tegul ankštai, tegul be patogumų, bet atskirai. Todėl, kad — imkime moterišką liniją — dvi būtybės, kurios abi labai myli vieną ir tą patį žmogų: viena — sūnų, kita — vyrą, tampa lyg ir konkurentės. Jos abi nori jam gero, bet dažnai savaip, todėl tampa labai įsijautrinusios ir iš mažo debesėlio dažnai papila didelį lietų. Jei ne atvirai, tai savyje, kaupdamos didesnes ar mažesnes nuoskaudas. Viena jaunamartė pasakojo: prasitariau, kad skauda galvą, o ji — vėlai atsigulei, todėl ir skauda. Matai, apėjo, kad ilgiau užtrukome svečiuose. Gal ir apėjo, bet gal tai buvo tik nekalta pastabėlė, lyg ir paguodos žodis. O reakcija štai kokia. Ir iš tos reakcijos, jei ji pliuptels paviršium, galima padaryti istoriją — su tylos boikotu ar atvirkščiai — su žodžių srautu. Vyras-sūnus blaškysis nuo motinos prie žmonos, nuo žmonos prie motinos — abi jos jam brangios, jis kažką atiduotų, kad tik jos mylėtų viena kitą. O!... iki meilės toli. Tegul nors toleruoja, rodo elementarią pagarbą, kaip dera normaliam išauklėtam žmogui. Pradžiai. O paskui gal ateis ir meilė. O gal niekad neateis. Tai priklausys nuo daugybės abipusių faktorių. Bet jei priversime jaunavedžius, kurių šeimyninės tradicijos dar nesusiformavusios, gyventi drauge su tėvais, kasdien vaikščioti po tuos pačius kambarius, kažką virti ar kepti toje pačioje virtuvėje, labai daug procentų, kad tai, ką jaunoji laiko normalia emancipacijos išraiška, vyresnioji pasmerks, kaip nesirūpinimą sūnumi: aš išskalbdavau, o dabar skalbiasi pats... Galėtų susiprasti virtuvės grindis išplauti, tai ne — televiziją žiūri. Kepa bly-

nus — vienas skuta, kitas tarkuoja, ar aš verčiau kada savo vyrą tarkuoti bulves?

Negalima iš žmogaus reikalauti neįmanomų dalykų. Normalų motinystės instinktą turinti moteris visada savo širdimi labiau šildys tą, kurį gimdė. Tad natūralu, kad anksčiau minėtos mintys gali kilti ir kyla vyresniosios moters-motinos galvoje. Bet kitas — ir svarbiausias — dalykas: sugebėjimas neparodyti savo emocijų arba parodyti jas taip, kad neižleistų. Pagalvokime: dabartinė anyta ar uošvė irgi buvo, o gal ir tebėra kažkieno marti, ji — žmona, ji — sesuo, ji — duktė, pagaliau motina. Kiek daug vaidmenų vienam žmogui. Kai kurie gali būti ir nelengvai įveikiami. Ir jaunieji žmonės, rinkdamiesi vienas kitą, savaimė pasirenka ir naujas šeimas, kurios juos taip pat įpareigoja atlikti iki tol nebandytus vaidmenis. Čia ir lemia žmogaus vidinė kultūra, jo emocijų stabdžių galia. Menų tokią dainą (ją dainuodavo gal prieš dvidešimt metų), lietuviško vertimo nebuvo, todėl keli laisvi sakiniai: ar atsimeni, mama, kaip svetimą mergaitę atvedžiau į dukras, tavęs nepaklausęs, tu apsisiverkei, mūsų nepasveikinusi; kai mes ginčydavomės, tu ją visada užtardavai, mūsų šeimos ramybę saugodavai, pamiršusi apie savąją ramybę; tad dėkoju tau, brangioji, kad išsaugojai tai, ko mes gal dviese nebūtume išsaugoję. . .

Truputį sentimentalai, stačiakaktiška moralė, bet kaip reikia panašios dainos su nūdiene melodija, su nūdieniais įtaigiais žodžiais, nūdiene atsvara visiems tiems būgnams! Nes juk kiek daug šalia mūsų vaikšto, gyvena puikių moterų, kurios vertos tokios dainos!

Jeį jaunieji gyvena atskirai nuo tėvų, kartų prisitaikymo periodas gal ir ilgiau užsitęsia, bet jis ne toks skausmingas. Tikrai, pirmiausia reikia išmokti gyventi dviese, o tik paskui jau taikytis prieš naujų aplinkybių: trise — vaikas, ar net penkiese — su tėvais. Nes nori nenori — o nuo tėvų nepabėgsi. Yra moralinių, ekonominių, psichologinių faktorių. Čia ne tik patarimai jaunuoms mamoms, bet ir daug kitų gijų iki užvadavimo — och, ar neužaina velnioniš-

kas jaunatviškas noras pasirėdyti gražiausiais drabužiais ir susikibus rankomis bėgti pas draugus, į teatrą, koncertą! Mes jauni, negalvokite nieko blogo — mes mylime savo vaiką, bet mes mylimės ir patys, todėl ir trokštame gyvenimo pilnatvės!

Jeigu jau įvedėme naują veikėją — vaiką, nereikia pamiršti, kad auga mūsų poelgių kamertonas, ypač tarpusavio santykiuose. Ir turi jis senelę, net dvi, ir mūsų požiūris, elgesys su ja vaike išugdo sąlyginį refleksą sekti mumis.

Man atrodo, kad mūsų šeimose per mažą pagarbos senam žmogui. Tradicija laukti tėvo arba motinos lemiamo žodžio traukiasi į šalį. Turi daug išminties mūsų močiutės sengalvėlės, tik nelieka laiko mums jų išklausyti, vis bėgame, skubame, žiūrėk, nepajusime, kaip pačios tokiomis tapsime, o tada kita karta bėgs pro šalį, vos minutėlei sustodama, pagaudama vieną kitą žodį, o gal net nusijuokdama, nes mūsų žodžiai jiems atrodys naivūs, mūsų išmintis — senatvės nušnekėjimas.

Tai, kas parašyta apie senatvės išmintį, liečia ir marčios-antys, žento-uošvės santykius. Dviejų kartų santykiuose turėtų lemti iš vienos pusės — gyvenimo sukauptas patyrimas, perteikiamas to paties patyrimo nušlifotomis formomis, iš kitos — atmetas, išankstinis nusistatymas nubraukti visa, ką siūlo vyresnioji karta, tolerancija, savo pažiūrų ir poelgių nesuabsoliutinimas. Aš sąmoningai neimu pavyzdžių, kurie šią temą užaštrintų: būna siaubingų konfliktų, būna šmeižtų, šantažo, turto viliojimo — būna. Kaip ir iš viso yra gerų ir blogų žmonių. Ir iš gero žmogaus retai teišsirutulios blogas žentas, bloga marti, bloga anyta ar uošvė.

Dar daug tarpusavio santykių niuansų liko nepaliesta. Manau, kad skaitytojais savo laiškuose pasidalins mintimis apie savo saldų arba kartų gyvenimiškąjį patyrimą.

• JAV katalikų šalpos tarnyba pasiuntė baudaujantiems Kambodijos gyventojams maisto ir kitų vertybių, kuriomis galės pasinaudoti apie 50.000 žmonių.

Popiežiaus apsilankymas jaunimo akimis

Po popiežiaus apsilankymo Čikagoje buvo duota Pedagoginio Lituanistikos instituto studentams parašyti rašinį šia tema. Čia paduodame kelias tų rašinių mintis, nors kai kurios ir kartosis.

Jaunimas laukė popiežiaus Marquette Parke. Manė, kad jis bent trumpai sustos. Deja, nesustojo. Automobiliai gana smarkiai praužė. Atrodo, kad čia nebuvo popiežiaus kaltė. Kai jis sužinojo, kad ta gausi abiem gatvės pusėmis sustojusi su vėliavomis ir plakatais minia buvo lietuviai, jis jiems pasistengė atsilyginti Grant Parke, pasakydamas net keletą sakinių gražia lietuvių kalba, kai kitas tautas pasveikino tik vienu trumpu sakiniu.

Dabar pažiūrėkime, kokią išpūdį tas popiežiaus apsilankymas padarė mūsų jaunimui.

Rūta Pakštaitė. Anksti penktadienio rytą garsiai suburgė žadintuvus. Apsiverčiau, užmiršusi, kodėl taip anksti reikėjo keltis. Staiga šokau iš lovos — juk šiandien svarbi, labai svarbi diena! Eisime pasitikti ilgai laukto svečio, apie kurį galvojom ir sapnavom jau tris savaites.

Rytas buvo šaltas, rūkas dengė medžių viršūnes ir namų stogus, o saulė dar nebuvo apšvietusi ankstyvo ryto dangaus. Skubėjau viena tuščiomis gatvėmis. Pagaliau atsiradau prie būrio laukiančių draugių. Minia jau buvo susirinkusi — vieni apsisiautę šiltomis antklodėmis, kiti besikalbėdami gurkšnojant šiltą kavą. Buvo girdėti giesmių ir dainų. Visur viešpatavo vienybės, laimės, meilės ir pagarbos jausmas.

Iš tolo nugirdau šauksmus, džiaugsmingus sveikinimus ir jaunimo dainas. Balsai vis artėjo, garsėjo, o balsus sekė skubanti policijos automobilių grupė. Pagaliau visas

laikas sustojo, ir likau tik aš viena, nieko negirdinti, nejausdama šalčio — tik aš ir tas mielas veidas, žiūrintis į mano pusę. Tas vienas vaizdas pasiliko mano pašąmonėje, jis pasiekė minią ir pasiliko su ja visuomet.

Ginta Remeikytė. Didelė dalis jaunimo, laukdami popiežiaus, susibūrė prie plakato su užrašu: "Lithuanian Youth Loves You Holy Father". Ten daug tarėmės, su kokia daina sutiksime Joną Paulių II, bet kai priartėjo popiežiaus palyda, pradėjome beveik spontaniškai šaukti: "Jonas Paulius, Jonas Paulius!" Kadangi popiežius taip greitai pravažiavo, kai kurie bėgome pamatyti, ar kur nors jis sustos, bet greitai paaiškėjo, kad ne. Mes smagiai, laimingai praleidome tą rytą; man patiko popiežiaus asmenybė, bet nusivylėme, kad jis taip greitai pravažiavo.

Aš kartu su kitais, kurie dar norėjo pamatyti ir išgirsti popiežių, nuskubėjau prie Quigley mokyklos, kur popiežiaus laukė visi Amerikos vyskupai. Stebėjaisi, kad tokioje gausioje minioje niekas nesistumdė. Popiežiui pasirodžius ant gimnazijos stogo, žmonės jį šiltai pasveikino. Jis tada gražiai pakalbėjo, ypač su ligoniais, ir pajuokavo, kad visi kardinolai ir vyskupai suvažiavo į šią jaunų berniukų mokyklą, nes ir jie nori vėl jaunais pasijusti.

Grįžus namo, buvau laiminga, bet nelypatingai. Popiežius labai malonus žmogus, gražiai kalbėjo (gražiausiai, žinoma, Grant Parke per šv. Mišias), bet jis yra tik žmogus. Jis nori duoti Bažnyčiai naują išvaizdą, bet kai kuriais praktiškais bažnytiniais reikalais (pvz. moters vieta Bažnyčioje, skyrybos ir pan.) nieko nekeičia. O man atrodo, kad tai labai svarbu.

Lilija Rekašiūtė. Popiežiaus atvykimas į Čikagą sukėlė šiltus meilės jausmus jauniems ir seniems. Žmonės pajuto didesnę meilę savo šeimoms, kaimynams, pačiam popiežiui ir Katalikų Bažnyčiai.

Tose gatvėse, kur jis pravažiudavo, žmonės nekantriai po kelias valandas šaukdavo, kad bent trumpai pamatyti Šventąjį Tėvą. Kai jis pamojuodavo miniai, entuziazmas nubanguodavo žmonių veidais.

Popiežiaus atvykimas į Čikagą ypač paveikė lietuvių jaunimą. Jaunimas jau buvo bepradedęs nutolti nuo religijos, bet dabar vėl jame kilo naujas entuziazmas. Popiežiaus nuoširdumas bei patrauklumas patraukė ir jaunimą.

Laura Lauciūtė. Marquette Parke laukė pravažiuojančio popiežiaus minios žmonių, tarp kurių buvo daug lietuvių. Jaunimas, apsirengęs tautiniais rūbais, laikė rankose tautines vėliavas ir plakatus su popiežiaus paveikslu.

Gal reikšmingiausias lietuviams momentas buvo šv. Mišios Grant Parke, kuriose dalyvavo apie pusantro milijono žmonių. Popiežius lietuvius pasveikino šiais žodžiais: "Mano nuoširdus sveikinimas Amerikos lietuviams! Likite ištikimi Kristaus Bažnyčiai. Branginkite kilnias tautos tradicijas. Tegloboja jus Dievo Motina Marija. Garbė Jėzui Kristui!" Tarp milijoninės minios žmonių pasigirdo lietuvių plojimas ir atsakymas: "Per amžius. Amen!"

Šis įvykis man paliko didžiausią įspūdį. Mažos lietuvių grupelės plojimas ir žodžiai, išgirsti iš milijoninės įvairių tautybių žmonių minios, simbolizuoja lietuvių tautos balsą pasaulio tautų šeimoje. Gal kada nors tas balsas pasigirs visame pasaulyje, kaip pasigirdo aną popietę Čikagos Grant Parke.

Dabartinis popiežius tikrai yra šiltas žmogus. Jo šypsena draugiška ir nuoširdi. Gal ne visi sutiks su visomis jo pareikštomis mintimis, bet visi jas supranta. Po šio apsilankymo popiežius mums nėra tolimas asmuo Romoje, bet labai artimas žmogus, iš kurio spindi žmoniškumas, meilė ir šiluma.

Neris Pupiūtė. Manau, kad popiežiaus atvykimas į JAV buvo labai svarbus įvykis. Jis jau įrašytas į pasaulio istoriją. Čikagoje popiežius patraukė ne tik katalikų, bet ir visų kitų religijų dėmesį. Visi laukė, ką popiežius pasakys, kai kuriais aktualiais ir diskutuojamais klausimais. Jis pasakė, kad Bažnyčia nepripažįsta gimimų kontrolės, abortų, priešvedybinio santykiavimo, skyrybų.

Popiežiaus atvykimas padidino žmonių meilę vienas kitam ir pačiam popiežiui. Kai kurios grupės jam įteikė dovanėlių, pvz.

VLADO ČESIŪNO SKANDALAS — KUR JIS?

Paruošė Al. Likanderienė

Vladas Česiūnas, lietuvis sportininkas, laimėjęs aukso medalį 1972 m. olimpiadoje, dingio be žinios Vakarų Vokietijoje. Atrodo daugiau negu tikra, kad jis buvo pagrobtas sovietų slaptosios policijos. Tuo labiau, kad ir patys sovietiniai pareigūnai pripažįsta jog Vladas Česiūnas yra Sovietų Sąjungoje.

Sovietų žinių agentūra *Tass* ir *Literaturnaja Gazeta* tvirtina, kad Vl. Česiūnas grįžo savu noru.

Quigley berniukų gimnazija jam įteikė futbolo sviedinį ir kepurę.

Paulius Alekna. Kur tik popiežius pasirodė, visur sukūrė šiltą ir smagią nuotaiką. Per pirmuosius savo popiežiavimo metus Jonas Paulius II jau yra pasidaręs žymi ir stipri jėga visame pasaulyje. Galima tikėtis, kad jis padės pasaulio tautoms geriau ir sklandžiau sugyventi.

Linas Meilus. Atrodo, kad popiežius pastebėjo ir atkreipė dėmesį į susirinkusius Marquette Parke lietuvius ir į jų iškeltą plakatą. Gaila, kad taip smarkiai turėjo pravažiuoti. Vis dėlto man pasisekė padaryti gerą jo nuotrauką.

Niekad nesitikėjau, gyvendamas Čikagoje, pamatyti popiežių. Kiek teko girdėti, jis yra labai palankus lietuviams ir domisi Lietuvos reikalais.

Rūta Valavičiūtė. Nors popiežius pro mus, susirinkusius Marquette Parke, taip greitai pravažiavo, bet pamačius jo besišypsantį veidą, norėjau verksti iš džiaugsmo. Toji trumpa minutė visados pasiliks mano atmintyje.

Tass teigia, kad Vl. Česiūnai pietaujant restorane ir gurgknojant vyną su p. Uršule Forkert, su kuria jis susipažino 1972 m. Duisburge, pasidarė savotiškai silpna, jis nustojė savo valios ir laiko nuovokos.

Literaturnaja Gazeta tvirtina, kad Vl. Česiūnai plaukiant laivu Reino upe, jį apėmė toks nepaprastas tėvynės ilgesys, kad iš dviejų kartu plaukusių sovietų piliečių skubėjo sužinoti sovietų konsulato telefono numerį Bonnoje.

Ponia U. Forkert teigia visai ką kita.

Ji susipažino su Vladu Česiūnu 1972 m. Duisburge olimpinių žaidynių metu, kur jį dirbo vertėja. Vėliau ponai Forkertai ap-lankė Vl. Česiūną Vilniuje. Toliau p. Forkertienė sako, kad Česiūnas jai paskambino rugpjūčio 17 d. iš Frankfurto, kur jis buvo atvažiavęs su kitais sovietų sportininkais. Ponai Forkertai nuvažiavo į Frankfurtą ir jį pasiėmė pas save. Nesunku nustatyti, kas sako teisybę, tuo labiau, kad Vl. Česiūnas prašė politinio pabėgėlio prieglobsčio Vak. Vokietijoje.

Rugsėjo 14 d. buvo numatytas susitikimas su Sovietų Sąjungos konsulu Bonnoje, kuriam turėjo išreikšti savo nusistatymą pasilikti Vakarų Vokietijoje. Rugsėjo 13 d. Vladas Česiūnas dingo. Dingo dienos šviesoj iš mokyklos kiemo, kur jį paskutinį kartą matė valgant sumuštinį ir vartant vadovėlio puslapius. Rugsėjo 13 d. buvo patogiausias laikas Česiūną "grąžinti namo", nes po sekančios dienos oficialaus pareiškimo pasilikti Vak. Vokietijoje ir Maskvos pareigūnams būtų sunku išaiškinti Česiūno staigų apsisprendimą grįžti.

Antra vertus, jei Česiūnas tikrai apsi-sprendė grįžti namo, kodėl gi jis nepalaukė pasimatymo su konsulu, kur prie liudininkų galėtų tai aiškiai pasakyti; kodėl jis negrįžo pas Fokertus atsiveikinti ir atsiimti savo daiktų?

Medicina dar kol kas nežino tokios li-gos (staigus ir nepaprastas valios silpnu-mas), kuri tęsusi daugiau kaip mėnesį.

Atrodo, kad Česiūnai teko kalbėti su so-vietų spaudos atstovais, tačiau su Vakarų

žurnalistais pasišnekėti nebuvo nei kaip, nei kada. Net ir balerinaj Vlasovai ta teisė buvo duota, ir ne tik laisvajame pasaulyje, bet ir Maskvoje. O čia — žmogus grįžta į "pla-čiają tėvynę" ir niekam nė žodžio.

Teigiama, jog nežinomas asmuo paskam-binęs vokiečių ambasadai Maskvoje ir pra-nešęs, kad Vl. Česiūnas esąs Vilniaus ligoni-nėje su dideliais galvos sužalojimais.

Jei tai neteisybė, kodėl Vakarų žurnalis-tai negali su juo pasikalbėti?

Galima tik spėlioti, kas vertė sovietus pagrobti Česiūną. Tai gali būti įspėjimas visiems menininkams ir sportininkams ne-bandyti bėgti, bent jau Vakarų Vokietijoje, nes iš čia juos susigrąžinti yra labai lengva. O gal sovietai nori sustabdyti numatytą kny-gos išleidimą apie sovietų sportininkų "pa-ruošimą" 1980 m. olimpiadai?

Tiesa, kad Sovietų slaptajai policijai to-kie ar panašūs žmonių pašalinimai yra ne naujiena. Tačiau pagrobimas žmogaus, ku-riam buvo suteiktas politinis prieglobstis yra aiškus įrodymas Bonnos vyriausybei, kad sovietai nesiskaito su žmogaus teisėmis, nesiskaito su Helsinkio konferencija ir taip pat nesiskaito su Vak. Vokietijos valdžia.

Vakarų Vokietijos pareigūnai tyli. Jie net nesikreipė į sovietų konsulą, reikalau-da-mi kokio nors paaiškinimo. Ar ilgai tylės Bonnos valdžia, toleruodama net žmonių pagrobimus?

Spalio mėn. 26 d. "Tiesa" išspausdino neva Vl. Česiūno laišką iš Vilniaus. Jis nie-ko nemini apie kelionę Reinu, tačiau prisi-pažįsta, kad išgertas vynas jam turėjęs keis-tą poveikį. Jį apėmęs keistas jausmas, tarsi palaimos, tarsi viskam abejingumo, kuris paraližavęs valią, atėmęs minties aiškumą, laiko suvokimą, gramzdinęs į nežinią.

Vladas Česiūnas "prisipažino" esąs kal-tas. . .

• Australijoje yra dvi seselės vienuolės, pro-fesoriaujančios universitetuose: Margaret Man-ion vadovauja meno katedrai Melburno uni-versitete, o domininkonė Norelle Lickiss vado-vauja medicinos katedrai Hobarto universitete, Tasmanijoje.

Kalba

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.
Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS

KA GALIMA IR KO NEGALIMA STATYTI?

Dabartinės lietuvių kalbos žodynas (Vilnius 1972) duoda šias veiksmažodžio *statyti* reikšmes: 1. daryti, kad stovėtų: *Stulpą stato. Rugius į gubas stato.* 2. daryti, kad užimtų vietą: *Statyk koją ant suolo. Stalą statysime prie lango. Puodynę pieno pastatė kamaroje.* Perkelta prasme: *Statė į pavojų savo gyvybę.* 3. liepti, priversti stovėti: *Stato sargybą. Stato mokinį į kampą.* 4. daryti pastatą: *Stato namą. Pastatė paminklą.* Sangr.: *Kas čia statosi* (namą sau stato)? 5. kurti: *Savo darbu sau statome* (geriau: *kuriamo*) *šviesią ateitį.* 6. padėjus palikti; įtaisyti: *Zuikiams kilpas stato.* Perkelta prasme: *Jis man pinkles stato.* 7. rengti, rodyti scenoje ar šiaip kur: *Filmą stato. Stato idomų veikalą.* 8. tiekti: *Pieną statydavo į namus. Stato javus valstybei.* 9. vaišinti: *Šia iškilminga proga reikėtų pastatyti butelį konjako.* 10. versti, pavesti ką daryti: *Statyk sūnų prie darbo.* 11. duoti užstatą: *Statau šimtą dolerių, kad taip įvyks.* Taip pat su veiksmažodžiu *statyti* vartojami kai kurie frazeologizmai: *Akis statyti* (stebėtis, gincyti). *Ragus statyti* (pūstis, darytis nesugyvenamam).

Tačiau kartais šis veiksmažodis pavartojamas netaisyklingai: *statyti balsą, statyti balsavimui, statyti naują santvarką, statyti sau tikslu, statyti reikalavimus, statyti klausimą, statyti pažymius, statyti ženklus, statyti kandidatus.*

Statyti balsą. Skambinant fortepijonu ar

grojant kitais muzikos instrumentais, nusi-stovi tam tikra rankos padėtis, kurią daugelis vadina rankos *pastatymu*. Tai nevykęs, nevertotinas terminas. Užuo-t sakius rankos *pastatymas*, galima sakyti rankos *padėtis*. Pvz.: *Pradedant mokytis groti, reikia kreipti dėmesį į taisyklingą rankos pastatymą (= padėtį).*

Daugelis ši netaisyklingą terminą vartoja ir kalbant apie vokalinę muziką. O mes turime labai gerų pakaitalų *balso statymui, pastatytam balsui* ir pan. Štai keli taisytini šios rūšies pavyzdžiai: *Pas Kiprą Petrauską mokiniai ateidavo jau su pastatytu (=išlavintu) balsu. Čia balsus statė (=lavino) italų dainavimo mokyklos principu. Pastatytą (=išlavintą) balsą tuoj atskirsi nuo nepastatyto (=neišlavinto). Balso statymas (=lavinimas) — svarbiausias jauno vokalistų mokymo etapas.*

Statyti balsavimui. Kartais susirinkimuo-se tenka išgirsti: *Šį klausimą statau balsavimui.* Užuo-t sakius *statau balsavimui*, galima sakyti *siūlau balsuoti, pateiktu balsuoti, prašau balsuoti* ir pan.

Statyti naują santvarką. Čia geriau būtų vartoti veiksmažodį *kurti*. Pvz.: *Mūsų jaunimas stato (=kuria) naują santvarką.* Šiais atvejais veiksmažodis *statyti* vartojamas nusižiūrėjus į rusų kalbą.

Statyti sau tikslu. Pvz.: *Šis dainininkas nėra toks, kuris sau tikslu statytų tik gausius publikos aplodismentus.* Šis pataisytas sakiny-s galėtų taip atrodyti: *Šis dainininkas nėra toks, kurio tikslas būtų tik gausūs publikos aplodismentai.*

Statyti reikalavimus. Pvz.: *Tas profesorius studentams stato per didelius reikalavimus.* Pataisytas sakiny-s: *Tas profesorius iš studentų per daug reikalauja.*

Statyti klausimą. Nevertotiną konstrukciją *statyti klausimą* galima pakeisti konstrukcija *kelti klausimą* arba tiesiog veiksmažodžiu *klausti*. Pvz.: *Statau (=keliu) klausimą dėl šio susirinkimo teisėtumo.* Mokytojas mokiniams *statė* labai sunkius klausimus (=klausė labai sunkių dalykų).

Statyti pažymius. Mokyklose buvo įprasta sakyti: *pastatė penketuką, trejetuką* ir

pan., bet reikėtų sakyti: *parašė penketuką, trejetuką* ir pan.

Statyti ženklus. Čia daroma klaidų, vartojant *statyti*, kai kalbama apie skyrybos ar kitus rašybos ženklus. Pvz.: *Dėl ko gale šio sakinio nepastatei (=nepadėjai) klaustuko?* Žinoma, čia nebūtų klaida sakyti ir *neparašei*, bet kalbant apie skyrybos ženklus, jau nuo seniau yra įprasta vartoti veiksmožią *dėti*.

Statyti kandidatus. Susirinkimuose dažnai pasakoma: *Statykite kandidatus balsavimui.* Tokiais atvejais nevertotiną *statykite* labai lengvai galime pakeisti žodžiu *siūlykite*.

KUO PAKEISTI NELIETUVIŠKA PRIEŠDĖLI DA-?

Priešdėlis *da-* yra slaviškos kilmės ir bendrinėje lietuvių kalboje nevertotinas. Dažnai jį galima pakeisti priešdėliu *pri-*, bet ne visur. Iš pateiktų pavyzdžių paaiškės, kaip įvairiais atvejais jį galima pakeisti.

Daleiskim (=prileiskim, sakykim), kad jis yra geras žmogus. Dar nedaėjau (=nepriėjau) iki jo namų ir jau išgirdau baisų triukšmą. Dabar daug kur yra didelis nedateklis (=nepriteklis). Dar turėtum prie tos sumos kelis dolerius dadėti (=pridėti). Už tokį uolų jo darbą dar reikėtų trupučuką damokėti (=primokėti). Vargais negalais dalipau (=prilipau, atlipau) iki kalno viršūnės. Jau taip išalkau, kad negaliu dalaukti (=sulaukti) pietų valandos. Jokiū būdu negaliu dasiekti (=pasiekti) tos lentynos. Kodėl nedapylei (=nepripylei) puodo iki viršaus? Ši duona dar yra nedakepusi (=pakankamai neiškepusi). Tas jaunuolis dar yra nedakepęs (=nesubrendęs, nesusitupėjęs). Dar aš esu nedavalgęs (=neužtenkamai pavalgęs). Už tą algą tu dar turėtum dadirbti (=dar padirbėti). Pagaliau ir tu dasiprotėjai (=susipratai, susiprotėjai).

• Vatikano valstybės 50 m. sukakčiai paminėti išleista septynių pašto ženklų serija. Vatikano valstybė buvo įsteigta 1929 m. konkordatu su Italija.

TRUMPAI IŠ VISUR

TRUMPAI IŠ VISUR

• Kolumbo Vyčiai paskyrė 75.000 dol., kad būtų susuktas filmas apie popiežiaus Jono Pauliaus II kelionę į JAV.

• Vienos (Austrijoje) kardinolas Koenig su savo delegacija dalyvavo pasitarimuose su Jugoslavijos serbų-ortodoksų Bažnyčios atstovais. Pasitarimai įvyko Belgrade. Siekiama ugdyti dialogą su Rytų Bažnyčiomis, kuo ypač rūpinasi kard. Koenig glbojamas **Pro Oriente** sąjūdis.

• Belgijos kardinolas Suenens, sulaukęs 75 m. amžiaus, pasitraukė iš Briuselio arkivyskuopo pareigų. Jis daug pasidarbavo Vatikano II susirinkimo nutarimus sudarant; paskutiniu metu stipriai reikėsi charizmatiniame sąjūdyje.

• Benediktinų šv. Anzelmo abatija Vašingtone gavo iš JAV humanitarinio fondo 9.940 dolerių, kad platesniu mastu sušauktų konferenciją pagerbti savo ikūrėjo šv. Benedikto iš Nursijos gimimo 1500 m. sukaktį, kuri bus švenčiama 1980 m.

• Albanijoje, kontroliuojamoje komunistų, uždrausta vadintis krikščionišku vardu. Dvasiškiams uždrausta eiti tikybinės pareigas. Jei gu jie jų neina, gauna pensijas. Prieš penketa metų vienas katalikų kunigas buvo nubaustas mirtimi už tai, kad koncentracijos lagery parikštijo vaiką. Nežiūrint griežčiausio persekiojimo, tikėjimas Albanijoje nėra miręs. Albanija neišijungė į Helsinkio susitarimus, kur pabrėžiamos žmogaus teisės. Apie visa tai "Register" laikraščiui papasakojo buvusio Albanijos karaliaus Zogo sūnus Leka I, kuris yra užsieny sudaręs vyriausybę, pasivadinusią Tautine Albanijos karine taryba. Jie siekia etninės Albanijos išlaisvinimo.

• Kun. Charles E. Coughlin, buvęs garsus radijo kalbėtojas, mirė spalio 27 d. Detroito priemiesty, sulaukęs 88 m.

• Pastovių diakonų, parinktų iš pasauliečių, kurie nebus šventinami kunigais, įvairiuose kraštuose yra daugiau kaip 5.500. Daugiausia Šiaurės Amerikoje — 3.600, Europoje — 1.065, Lotynų Amerikoje — 600, Afrikoje — 150, Azijoje — 70, Australijoje — 40.

• Tarptautinis mariologinis kongresas įvyko spalio 3-9 dienomis Saragojoje, Ispanijoje. Dalyvavo ne vien katalikai, bet ir kitų tautybių atstovai. Drauge buvo ir studijos apie Dievo Motiną Mariją. Abiejuose tarptautiniuose kongre-

suose dalyvavo apie 300 teologų ir mokslininkų iš 28 pasaulio kraštų.

- Ateitininkai Lemonte išigijo nuosavus namus su salėmis ir keletu gyvenamų kambarių. Skolos, juos išigyjant, nepasidaryta.

- Popiežius Jonas Paulius II vienos trečia-dienio audiencijos metu susirinkusiai miniai žmonių pasakė, kaip labai jis dėkingas JAV žmonėms už taip nuoširdų priėmimą, jam i ši kraštą atvykus.

- Popiežius Jonas Paulius II savo vasaros rezidencijos Castelgandolfo ribose esančią vilą paskyrė gydymui narkotikų vergijon patekusių jaunuolių. Toje viloje anksčiau gyveno kardinolas Alberto di Jorio, kuris mirė rugsėjo 4 d. Vila nuklydusio jaunimo gydymui pradėta naudoti lapkričio 4 d. Ji yra 45 minutės kelio automobiliu nuo Romos. Joje galės sutilpti 40 jaunų pacientų, kur jie bus mokomi naujo gyvenimo.

- Motinai Teresei už nepaprastą pasišventimą ligonims ir vargo žmonėms, ypač nepagydomai sergantiems ir niekieno neglobojamiems, suteikta 1979 m. Nobelio taikos premija su pinigine dovana 193.000 dol. Ji buvo išrinkta iš 56 kandidatų, jų tarpe buvo ir prez. Carteris už paruošimą Egipto ir Izraelio susitarimo. Motina Teresė yra kilusi iš Jugoslavijos, dabar turi 69 m. amžiaus. Ji yra įsteigusi Meilės misijonierių labdaros vienuoliją ir du kontempliatyvius vienuolynus: Dievo Vardo Brolius ir Dievo Vardo Seseris. Motinos Teresės darbu rėmėjų organizacijoje yra 90.000 narių visame pasaulyje.

- Geriausio lietuvių aktorius premija (1.000 dol.) spalio 21 d. buvo įteikta Jonui Kelečiui. Premijos mecenatas — Lietuvių Fondas.

- Paminėdami popiežiaus Jono Pauliaus II išrinkimo metines, vokiečiai piligrimai spalio 24 d., dalyvaudami bendroje audiencijoje, kur buvo apie 40.000 žmonių, popiežiui įteikė 100 rožių.

- Sovietų Sąjungos komunistinio jaunimo laikraštis "Komsomolskaja Pravda" atkreipė dėmesį į naujausią tos šalies jaunimo paprotį — nešioti kryželius ir dėvėti sportinius marškinius su Jėzaus vardu. Anot to laikraščio, paklaustas vienas jaunuolis, kodėl taip daro, atsakė, kad visi dabar taip daro, tai naujausia mada. Apgailestaudamas, kad tarp jaunimo plinta bažnyčios lankymas, laikraštis skatina pradėti naują vają — atkalbėti jaunimą nuo to.

J. Pr.

EKSKURSIJA Į EUROPA

"Laiškai lietuviams" organizuoja ekskursiją į Europą 1980 m. birželio 14 - liepos 2 d. Aplankysime šiuos miestus: Romą, Asyžių, Florenciją, Veneciją, Innsbruką, Miuncheną, Oberammergau (Kristaus kančios vaidinimus), Baden-Baden, Liucerną, Ziurichą, Kopenhagą. Ši 19 dienų kelionė su viešbučiais ir maistu kainuos apie 1700 dol.

Lėktuvu išskrisime iš Niujorko, o Europoje važinėsimės autobusu. Ypatingas šios ekskursijos tikslas — aplankyti garsiuosius Oberammergau Kristaus kančios vaidinimus, kurie būna kas 10 metų. Romoje dalyvausime audiencijoje pas popiežių, turėsime ekskursijas į Tivoli, Capri ar kitur, pagal dalyvių pageidavimus.

Ekskursijai vadovaus "Laiškų lietuviams" redaktorius J. Vaišnys, S.J. Registruotis galima jau dabar "Laiškų lietuviams" adresu arba kelionių biure: American Travel Service Bureau, 9727 S. Western Ave., Chicago, Ill. 60643.

"LAIŠKŲ LIETUVIAMS" KONKURSAS

Sukaktuvinių metų proga skelbiame straipsnio konkursą šiomis temomis: 1. *Laiškų lietuviams" vieta mūsų spaudoje;* 2. *Kaip aš suprantu tikėjimą;* 3. *Mišrių šeimų klausimas.*

Rašinys turi būti ne ilgesnis kaip 3000 žodžių, pasirašytas slapyvardžiu ir, įdėjus savo tikrąją pavardę, adresą bei telefoną į atskirą vokelį, atsiųstas redakcijai iki 1980 m. kovo mėn. 1 dienos. Už geriausius rašinius skiriamos 4 premijos: I — 150 dol. (mecenatai dr. Milda ir Stasys Budriai), II — 100 dol. (mecenatai Bronė ir Jonas Vesselkai), III — 75 dol. (mecenatas Vytautas Vizgirda), IV — 50 dol. (mecenatė Stefani-ja Rudokienė).

Laimėtojams premijos bus įteiktos "Laiškų lietuviams" sukaktuvinės vakariinės metu balandžio mėn. 13 d. Jaunimo Centre.

1979 METŲ "LAIŠKŲ LIETUVIAMS" TURINYS

IVAIRŪS STRAIPSNIAI

JUBILIEJINIAI METAI — Redakcija	1
NAUJASIS POPIEŽIUS IR POVATIKANINĖS PROBLEMOS — Juozas Vaiš- nys, S.J.	3
DR. VINCAS KUDIRKA GYVAS MŪŠŲ TAUTOJE — Jonas Miškinis	6
VYRŪI APIE MOTERS PSICHOLOGIJĄ — Gyd. A.A.	8
KĄ MYLĖJO PETRARKA? — M. Bartninkas	10
RANKOS PASPAUDIMAS — O.K.	12
ŠEKSPYRAS — J. Venckus, S.J.	15
DAIL. PRANAS DOMŠAITIS — Redakcija	36
ŽMOGAUS IR DIEVO VALIA TAUTOJE — Stasys Yla	37
TĖVO GENEROLO LAIŠKAS LIETUVIAMS JĖZUITAMS — P. Arrupe, S.J.	40
JONAS MILTONAS — J. Venckus, S.J.	41
PESTALOZZI — ŽYMUSIS PEDAGOGAS — Jonas Miškinis	43
MINTYS APIE RELIGIJĄ — Pransys Alšėnas	47
DAIL. DALIA ANCEVIČIENĖ — Redakcija	55
BIRUTĖ BARODICAITĖ IR VIOLETA KAROSAITĖ — Redakcija	72
ŽMOGAUS SKAUSMAS — Stasys Yla	73
PASAULIEČIAI — KRISTAUS PRANAŠIŠKOS GALIOS DALININKAI — P. Daugintis, S.J.	76
JONAS BILIŪNAS — Jonas Miškinis	79
KAI KURIOS DIEVO PROBLEMOS — Antanas Saulaitis, S.J.	81
KOKIOS KLIŪTYS MOTERIMS TAPTI KUNIGAIS? — Stasys Yla	83
KALBOS PIKTŽOLĖS — K. J. N.	83
ŽMOGAUS PRISIKĖLIMAS — Stasys Yla	109
ASYZIUS IR ASYŽIETIS — Alfonsas Grauslys	112, 155, 189, 225, 259
MAIRONIS IR SCHOPENHAUERIS — V. Bagdanavičius	116
"LAIŠKŲ LIETUVIAMS" METINĖ ŠVENTĖ — Redakcija	144
MOTINOS DIENA — Kristina Parėštytė	145
MEILĖ DIDŽIAJAI MOTERIAI — Stasys Yla	148
GERAS DRAUGAS — RETAS PAUKŠTIS — Aldona Kamantienė	150
DIDYSIS RŪPESTIS ŽMOGUMI — P. Daugintis, S.J.	152
NEŽENGTA ŽINGSNIS — A. Saulaitis, S.J.	158
GYVENIMO ŽODIS — Chiara Lubich	161
KUNIGAS IR ŽMONĖS — P. Daugintis, S.J.	181
GYVENIMO ŽODIS — Chiara Lubich	184
GERAS DRAUGAS — RETAS PAUKŠTIS — Dalia Staniškienė	185
KRIKŠČIONIŠKOJI ARTIMO MEILĖ — P. Daugintis, S.J.	193
MIGUEL DE CERVANTES SAAVEDRA — J. Venckus, S.J.	196
BRANGINKIME ŽODĮ — A. Mauragis	217
NĖRA DRAUGYSTĖS BE IŠTIKIMYBĖS — Nina Gailiūnienė	220
GYVENIMO ŽODIS — Chiara Lubich	224
KRIKŠČIONIŠKOJI DRAUGIŠKA MEILĖ — P. Daugintis, S.J.	229
GEOGRAFINĖ MALDA — A. Saulaitis, S.J.	232
TEGUL JOS VARDAS BŪNA MOTERIS — Marija Eivaitė	236
TIKRAS DRAUGAS — DIDELIS TURTAS — Ingrida Bublrienė	253
GERAS DRAUGAS — RETAS PAUKŠTIS — Eglė Paulikienė	257
KRIKŠČIONIŠKOJI BENDRUOMENĖ IR MES — P. Daugintis, S.J.	263
GYVENIMO ŽODIS — Chiara Lubich	266

JAU (AR DAR VOS) DEŠIMT METŲ — Antanas Saulaitis, S.J.	267
DŽUKIJA — DAINŲ KRAŠTAS — Jonas Miškinis	273
MARIJA TŪBELYTĖ-KUHLMAN — Redakcija	287
POPIEŽIUI APSILANKANT — Juozas Vaišnys, S.J.	289
DIEVO LAUKINĖJE GAMTOJE — Anicetas Tamošaitis, S.J.	293, 338, 367
VANDA ALEKNIENĖ — Redakcija	323
PRISIKĖLĖ SU KRISTUMI — Antanas Saulaitis, S.J.	325
TAIKA, BAIŠIOJI GRĖSMĖ IR ŽMOGUS — P. Daugintis, S.J.	327
VYSKUPŲ LAIŠKAS — Vysk. V. Brizgys ir vysk. A. Deksnys	330
DIDVYRIŲ, KANKINIŲ IR ŠVENTŲJŲ ŽEMĖ — J. Petraitis	331
JURGIS PABRĖŽA — J. Miškinis	335
MENO TURTAS IR SVARBA TAUTOS GYVENIME — Bruno Markaitis, S.J.	337
KĄ ŽADA ATEITIS? — A. Mauragis	361
“MOTERYS VISAME TEKLAUSO VYRŲ?” — A. Rubikas	365
KODĖL LINKĖDAMA KRISTAUS RAMYBĖS DAR VIS JAUČIUOSI NEPA- TOGIAI? — A. Kamantienė	371
VLADAS PŪTVIS — KILNI LIETUVIŲ TAUTOS ASMENYBĖ — J. Miškinis	374

MOKSLAS

VILNIAUS UNIVERSITETAS — LIETUVIŲ TAUTINIO ATGIMIMO ŽIDINYS — Alicija Rugytė	17
KARALIAUS STEPONO BATORO PRIVILEGIJOS VILNIAUS UNIVERSITE- TUI — Paulius Rabikauskas, S.J.	48
POPIEŽIAUS GRIGALIAUS XIII BULA VILNIAUS UNIVERSITETUI — Pau- lius Rabikauskas, S.J.	86
VYRIAUSIOJI LIETUVOS MOKYKLA — Simas Sužiedėlis	123
IŠEIVIJA IR VILNIAUS UNIVERSITETAS — Vincentas Liulevičius	165
PIRMEJI VILNIAUS UNIVERSITETO REKTORIAI — Paulius Rabikauskas, S.J.	201
DARBO UNIVERSITETAS VILNIUJE — G. A.	239
VILNIAUS UNIVERSITETO ANTSPAUDAS — P. Rabikauskas, S.J.	240
VILNIAUS AKADEMIJOS SPAUSTUVĖ — Alicija Rugytė	278
VILNIAUS UNIVERSITETO 400 M. SUKAKTĮ MININT — Vincas Maciūnas	296, 344
LITUANISTIKA STEPONO BATORO UNIVERSITETE — Simas Sužiedėlis	376

ŠEIMA

KODĖL VAIKAI PABĖGA IŠ NAMŲ? — Danutė Bindokienė	21, 60
ŽODŽIAI APIE ŽODĮ — R. B.	28
IR PRADĖTI NUO ABC — R. Bornotėnienė	95
KAD VAIKAI NEBĖGTŲ IŠ NAMŲ — dr. A. Garūnas	129
NE TOKS KAIP KITI — K. T.	168
MOCIUTĖS LEPŪNĖLĖ — B. B.	210
AŠ PATS... — Birutė Ragauskienė	247
RASKIME LAIKO — R. Norkienė	249
KAS YRA VAIKAS? — D. B.	275
KNYGOS PUSLAPIAI NEPRIRAŠYTI — Zita Kilienė	276
AR VIEN TIK MAŽYLIUI? — N. Sidorkaitė	277
IDEALI MOTERIS — Vytautas Kasnis	301, 351
VAIKAI NELEIDŽIA — P. P.	303
MOTERIS SU KAUKĖ — Vytautas Kasnis	382
KAD VAIKAMS BŪTU GERA — B. Boreišienė	384
UOŠVĖS, ANYTOS — R. Bernotėnienė	386

JAUNIMAS

IR AŠ TEN "KRONIKOJE" BUVAU — Antanas Saulaitis, S.J.	29
APIE MOKYTOJAVIMĄ — Kristina Parėštytė	64
BENDRUOMENĖNĖS JUNGIANČIŲ MALDA — Antanas Saulaitis, S.J.	66
VAKARAS KUNIGO NAMELYJE — A. Saulaitis, S.J.	97
DĖL KO VAIKAI PABĖGA IŠ NAMŲ? — Studentai	99
LAIŠKELIAI LIETUVĖNAMS — A. Saulaitis, S.J.	132
TIKRA DRAUGYSTĖ — Laura Lauciūtė	207
KONGRESO MINTYS — A. Saulaitis, S.J.	303
DVIEJŲ PAKOPŲ LIETUVIŲ JAUNIMO VEIKLA — Viktoras Nakas	308
JAUNIMO KONGRESO STUDIJŲ DIENOS — Kristina Parėštytė	310
ŠEŠTASIS LITUANISTIKOS SEMINARAS — Studentai	311
AŠ ESU LIETUVAITĖ — Laima Steikūnaitė	314
KAS YRA GERAS DRAUGAS? — Kristina Veselkaitė	315
KAIP LAIMĖTI DRAUGŲ — Stefanija Stasienė	316
POPIEŽIAUS APSILANKYMAS JAUNIMO AKIMIS — Studentai	388

KNYGOS

VLADO ŠLAITO "NESU VĖJO MALONĖJE" — R. Šilbajoris	169
SVETIMI UOSTAI IR LOTOSO VAISIAUS SILDUMAS — D. Bindokienė ..	242
TYLINČIOSIOS BAŽNYČIOS — A. Likanderienė	245
DABARTINIO POPIEŽIAUS POEZIJOS RINKINYS — J. Prunskis	246
KAZIMIERO BARĖNO "KILOGRAMAS CUKRAUS" — Ilona Gražytė-Mazi- liauskienė	317
MONSINJORAS — P. Daugintis, S.J.	353
ARTI TIKSLO — kun. A. Nockūnas, M.I.C	354

EILĖRAŠČIAI

ONA MIKAILAITĖ	14
RABINDRANATH TAGORE	46
STEPHEN PHILLIPS	84
VYTAUTAS PESECKAS	164
VILIJA VAKARYTĖ	208
ZENTA TENISONAITĖ	256
ALFONSAS TYRUOLIS	282
DANGUOLĖ SADŪNAITĖ	292
VLADAS ŠLAITAS	292
JAIME TORRES BODET	373
TEVYNĖJE	31, 67, 101, 134, 173, 211, 251, 283, 319, 357, 389
KALBA	33, 69, 103, 137, 176, 213, 250, 285, 320, 355, 391
ATGARSIAI	35, 105, 139, 178
TRUMPAI IŠ VISUR — visuose numeriuose yra trumpų žinučių iš katalikiškojo pasaulio.	

"LAIŠKAI LIETUVIAMS" — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaguoja Juozas Vaišnys, S.J. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Redakcijos ir administracijos adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Ill. 60636. Tel. 737-8400.

ATSIUSTA PAMINĖTI

POVILAS KAUPAS. Monografija. Redakcinė komisija: Vytautas Kasniūnas, Aleksandras Marčiulionis, Juozas Mieliulis, Bronius Murinas. Didelis formatas, kieti viršeliai, 72 psl. Monografijoje yra apie 60 dail. Kaupo kūrinių nuotraukų. Labai gražiai spaudos darbas atliktas Morkūno spaustuvės.

Jurgis Blekaitis. RUDENS RITMU. Eilėraščiai. Išleido Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas 1979 m. Dailininkas Pranas Lapė. Kieti viršeliai, 136 psl., kaina nepamėta.

CRONICA de la Iglesia Catolica de Lituania. Lietuvos Bažnyčios kronika ispaniškai. Iliustravo sesuo Mercedes. Išleido Loyola University Press ir Liet. Kat. Bažnyčios Kronikai leisti sąjunga, P. O. Box 29105, Chicago, IL 60629. Šiame 406 psl. leidinyje yra 1-7 kronikos numeriai.

CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA. No. 35. Vertė Vita Matusaitis. Redaguoja kun. K. Pugevičius. Leidžia Kunigų Vienybė, 351 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207.

Į LAISVĖ. Nr. 76(113). Politikos žurnalas. Redaguoja Juozas Kojelis, 747 - 23rd St., Santa Monica, CA 90402. Administracija: 14 Thelma Dr., Bakersfield, CA 93305.

MUZIKOS ŽINIUS. Nr. 1-2 (224-225). Redakcijos ir administracijos adresas: 63-23 Wetherole St., Rego Park, NY 11374.

Nuoširdžiai dėkojame "Laišku lietuviams" rėmėjams

100 dol. aukojo A. Poskočimas.

17 dol. aukojo kun. P. Ragažinskas.

Po 12 dol. aukojo: J. Klimas ir M. Kapačinskienė.

10 dol. aukojo p. Vakselienė.

9 dol. aukojo K. Dubauskas.

Po 8 dol. aukojo: V. Peseckas, M. Ambrozaitienė, K. Starinskas.

Po 7 dol. aukojo: V. Rapšys, A. Šadauskienė, J. Daunoras, V. Gaidelis, P. Baltuonis, A. Valayičius.

6 dol. aukojo M. Sabukonienė.

Po 5 dol. aukojo: A. Paulika, D. Mikoliūnienė, A. Dubauskienė.

Po 4 dol. aukojo: P. Žolynas, M. Cibulskis, M. Lapinskienė, V. Dailindienė, M. Pečiulienė, J. Zinkus.

Po 3 dol. aukojo: I. Smieliauskienė, M. Venckus, I. Alekna, L. Gvildienė, V. Andriulionis, M. Bichnevičius, A. Žigaitis.

Po 2 dol. aukojo: K. Kasinskas, A. Masiulis, A. Lauraitis, H. Laucius, V. Pleškus, B. Kruopis, A. Milvydas, M. Puškevičienė, A. Dundulis, T. Gleveckienė, M. Stašaitienė, D. Jurcienė, S. Pusvaškis, L. Kairys, G. Miglinienė, A. Dameika, J. Čėsna, kun. D. Kenstavičius, O. Elertienė, N. Dumbrytė, J. Paronis, L. Kupcikevičius, V. Poderys, J. Balčiūnas, S. Jucienė, J. Stašaitis, G. Končienė, B. Selenienė, J. Leščinskas, M. Kušlikienė, B. Raugas, kun. J. Grabys, O. Vaitas,

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Kristina Parėštytė, Nijolė Užubalienė, Danutė ir Gediminas Vakariai. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Viršelis ir skyrių vinjetės — Vilijos Eivaitės. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636. Telefonas 737-8400. Nek. Prasiidėjimo Šv. Marijos Seserų spaustuvė, Putnam, CT 06260. Metinė prenumerata — 8 dol., atskiras numeris — 80 centų.